

Jordi Collell i Carme Escudé

Riells i Viabrea

QUADERNS
de la
REVISTA
de
GIRONA

43 MONOGRAFIES LOCALS

RIELLS I VIABREA

Jordi Collell
Carme Escudé

74 QUADERNS de la REVISTA de GIRONA

DIPUTACIÓ de GIRONA
CAIXA d'ESTALVIS PROVINCIAL

Quaderns de la Revista de Girona. Núm. 74
Sèrie: Monografies (Núm. 43)

Primera edició en català: Març de 1998
Tiratge: 1.100 exemplars

Edició:
Diputació de Girona/Caixa de Girona

Director de la col·lecció:
Joan Domènech

Consell assessor:
Gabriel Alcalde, Narcís-Jordi Aragó, Joan Badia,
Lluís Bayona, Xavier Besalú, Martí Cama, Narcís Castells,
Ramon Ceide, Josep Clara, Josep M. Corretger, Jordi Dalmau,
Marta Franch, Víctor Gay, Àngel Jiménez, Jordi Mascarella,
M. Aurora Martín, Enric Mirambell, Joan Miró, Joan Nogué,
Narcís Puigdevall, August Rafanell, Josep M. Rus,
Erundí Sanz, Carles Sapena, Josep Vicens,
Mariàngela Vilallonga, Carme Vinyoles.

Maquetació:
Pep Caballé

Redacció administració:
Pujada de Sant Martí, 5. Telèfon (972) 20 57 00.
Apartat de Correus 11. 17080 Girona

Secretaria i Distribució: Fina Poch

Fotocomposició i Impressió:
Palahí Arts Gràfiques, SC. Girona

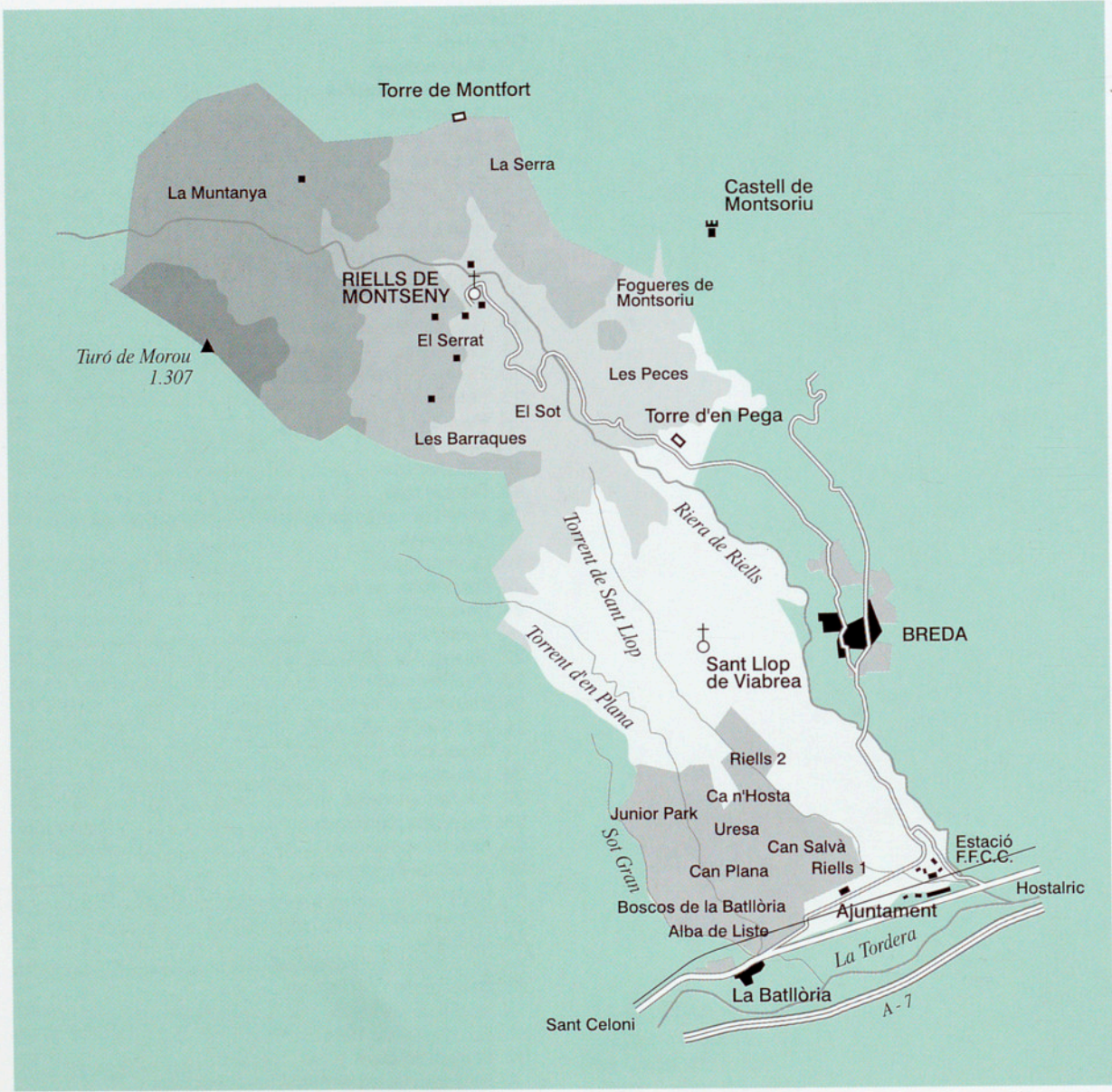
ISBN: 84-86812-76-3
Dipòsit legal: Gi-259/98

LA NOSTRA PORTADA

Plaça de l'Ajuntament
i el Casal del Poble.
(Foto: Esther Sagués).

Índex

Situació	5
Cronologia	6
1. Marc natural	8
2. Primers pobladors	10
3. Segles IX-XI	12
4. Segles XII-XV	14
5. Emprius	16
6. Torre de Montfort	18
7. Torre d'en Pega	20
8. Sant Martí de Riells	22
– Sant Martí	24
9. Sant Llop de Viabrea	26
– Sant Llop	28
10. Guerra del Francès	30
11. Els carlins	32
12. Feines de bosc	34
13. Forns de calç	36
14. Pous de glaç i de neu	38
15. Camins	40
16. Les pomeres	42
17. Viure al mas	44
18. Malalties i guaridors	46
– Llegendes	48
19. La ceràmica	50
20. Escombres de bruc	52
21. Personatges	54
– Anècdotes	56
22. Guerra Civil 1936-39	58
23. Centre de resistència	60
24. Jocs florals de 1954	62
25. Mn. Pere Ribot, poeta	64
– Toponímia	66
26. L'ajuntament	68
27. Intents d'annexió	70
28. Ensenyes municipals	72
29. Sala d'exposicions	74
30. Activitats culturals	76
31. L'escola	78
32. El mercat setmanal	80
33. L'estació	82
34. Indústria i comunicacions	84
35. Demografia i poblament	86
– Nuclis de població	88
36. Foc: l'estiu de 1994	90
37. El medi ambient	92
– Bibliografia, agraïments i procedència de les il·lustracions	94

Plànol i Situació

El terme de Riells i Viabrea té 26,53 km² i està situat al sud de la comarca de la Selva. El 60 % del terme s'integra en el Parc Natural del Montseny i en la seva zona d'influència. Limita amb els termes d'Arbúcies, Sant Feliu de Buixalleu, Breda, Sant Celoni, Gualba i Fogars de Monclús. Aquests tres darrers municipis pertanyen a la comarca veïna del Vallès Oriental.

Comprèn dos paisatges diferenciats: al nord, a la zona més muntanyosa, inclosa en el Parc Natural, hi ha Riells de Montseny, amb masies disseminades que en els darrers anys han sofert un fort despoblament. Al sud del terme, formant part de la depressió selvatana, hi ha Viabrea, que tampoc no té un nucli urbà concret sinó que està integrat per diversos barris i urbanitzacions. Aquesta zona ha conegut un fort increment de la població, i actualment hi ha l'Ajuntament, situat en l'antiga masia de Can Salvà, i altres serveis com l'escola, correus, el poliesportiu, etc.

El punt més alt del terme és el turó de Morou, amb 1.307 m, en ple massís del Montseny, on neixen molts torrents i rierols que en ajuntar-se formen la riera de Riells. El punt més baix només és a 85 m sobre el nivell del mar. Aquest gradient altitudinal dóna lloc a una important diversitat climàtica i de vegetació.

Des dels temps antics ha estat una terra de pas, travessada per importants vies de comunicació nord-sud: la Via Augusta, el Camí Ral... i actualment la carretera C-251 de Granollers a Girona i la línia de ferrocarril Barcelona-Portbou, amb l'estació compartida Riells i Viabrea-Breda. A l'altra banda de la Tordera, fora del terme, passa l'autopista A-7.

Cronologia

Paleolític Ascla de sílex corresponent a aquest període, trobada a la riera de Riells.

Neolític final Destral polida trobada a Sant Llop.

Edat del ferro Destral polida, objectes lítics i fragments de ceràmica trobats a la Feixa Llarga.

Romanització El traçat de la Via Augusta travessa la part meridional del terme.

878 Primer esment documentat del lloc de *Riellos* (Riells).

941 Primer esment documentat del lloc de *Sabruguera de Vilabrega* (Viabrea).

1038 En l'acta de fundació del monestir Sant Salvador de Breda se cita l'alou de Busquets, actual torre d'en Pega.

1169 Constància escrita que l'església de Riells està dedicada a Sant Martí.

1246 En una butlla del papa Innocenci IV s'esmenten tres masos a la parròquia de Sant Esteve de Viabrea (Sant Llop).

1265 Guerau de Cabrera cobra drets d'alberga per la Torre de Can Pega.

1320 Acta de vassallatge de Guillem Morera de Sant Martí de Riells vers l'hereu del mas Sala de Sant Martí d'Arenys.

Segle XV Primera reestructuració de l'església de Sant Martí, malmesa per les revoltes socials de l'època.

Segle XVI A Sant Esteve de Viabrea s'erigeix un altar a Sant Llop, que anà centrant la devoció dels feligresos.

1653 Darrera gran epidèmia de pesta bubònica. A Viabrea, els morts s'enterren a la Devesa d'en Forest.

1790 Francisco Zamora descriu 29 varietats diferents de pomes a la zona.

1809 Homes de Riells, Viabrea i d'altres pobles de la rodalia s'integren en una companyia de reserva per lluitar contra els francesos.

1854 Els corrals de Perarnau encara estaven subjectes al pagament d'un cens al Duc de Medinaceli.

1858 Es confegeix un amillament (llista de finques) per distribuir millor la contribució.

1860 El 12 de juliol passa la primera locomotora fent el trajecte Granollers-Hostalric.

1875 Enfrontaments entre carlins i liberals als voltants del Repiaix.

1876 S'inicia el registre civil: Documents més antics que es conserven (naixements, defuncions i casaments).

- 1914** Es construeix l'actual estació del ferrocarril en substitució de l'antiga, que estava situada a prop del pont.
- 1922** El consistori acorda demanar al govern la repatriació de les tropes del Marroc.
- 1926** El consistori acorda nomenar fill adoptiu D. Miguel Primo de Rivera i Orbaneja.
- 1927** Hi ha notícies de la constitució d'una Junta de Beneficència, que s'encarrega dels escolars.
- 1929** Al consistori hi ha discussions sobre el traçat definitiu de la carretera Breda-Riells.
- 1932** S'obre la primera escola a Viabrea, en un local habilitat.
- 1933** L'avió correu Barcelona-París fa un aterratge forçós en el camp de la Rajoleria. No hi ha ferits.
- 1935** El consistori estudia l'agrupament amb Gualba per al sosteniment d'un sol secretari comú.
- 1936** L'ajuntament recompensa el veí Ramon Canaleta amb 9 pessetes per haver mort una guilla.
- 1938** Accident ferroviari en el pas a nivell de la Tesana, en què es veu implicat el camió de la llet, que en aquell moment duia refugiats (set morts).
- 1940** Accident ferroviari en el pas a nivell de la Tesana (cinc morts, una família de Llinars que anava en un turisme).
- 1941** El 22 d'agost arriba Mn. Pere Ribot com a ecònom de l'església de Sant Martí de Riells.
- 1944** Instal·lació del primer telèfon a Riells.
- 1954** Celebració d'uns Jocs Florals en català a Sant Martí de Riells.
- 1957** Les parròquies de Viabrea i Riells passen a pertànyer al Bisbat de Girona.
- 1962** Es crea la Societat de Caçadors.
- 1966** S'inaugura la nova carretera de la Batllòria a Hostalric. Conducció de l'aigua del Ter a Barcelona.
- 1969** Asfaltatge d'un tram de 4 km de la carretera de Breda a Riells.
- 1970** Inauguració del tram d'autopista Cardedeu-Maçanet (26 de juny de 1970).
- 1994** Es produeix el gran foc del Montseny que afectà el municipi.
- 1997** Mor l'estimat mossèn i poeta Pere Ribot.

MARC NATURAL

1

*Des de Riells de Montseny,
la vall s'obre cap a la plana
de Viabrea.*

8

El terme de Riells presenta una altimetria en gradació nord-sud, que va des del turó de Morou, amb 1.307 m, als 85 m de l'estació del ferrocarril, en la depressió prelitoral.

El terreny és força accidentat, amb un nombre considerable de turons, colls, sots i serrats. Això, juntament amb el règim de pluges relativament freqüent, fa que l'aigua hi sigui abundant, amb rieres i fonts de cabal lligat a les precipitacions.

A vegades els noms d'aquests llocs són bonics, nascuts d'una saviesa popular i íntima, suggeridors de mites i llegendes: Roca-que-seu, Dona Morta, Pla de Saba, Roca Guilleuma, Sot de

Malhivern, Portell del Bisbe... D'altres ens donen notícia de la flora i fauna autòctona: Sot de les Daines, Sot Llobater, Font del Grèvol, Esquei dels Esparvers, Pont de l'Aliga, Turó dels Aranyons, Pla de les Toixoneres, Collada de Llebrosa...

A la zona hi ha certa diversitat climàtica en funció de l'altitud però en general el clima és humit, amb pluges relativament abundants i bastant repartides al llarg de l'any, amb forta incidència a la primavera però sobretot a la tardor.

Això determina una rica varietat de paisatges vegetals, comuna a tot el massís del Montseny. A la part baixa es troba un bosc típic mediterrani amb pi, alzinar i

sureda amb sotabosc de brolles, estepes i bruc; a mesura que es va pujant l'alzinar va canviant de fesomia, amb menys arbusts i més plantes herbàcies; a les zones obagues s'han adaptat molt bé els castanyers, que es van plantar antany per a l'aprofitament de la fusta i del fruit; a la part més alta abunden les rouredes i els faigs.

Quant a la fauna, a les estribacions del Montseny hi ha una important diversitat d'espècies, sobretot petits vertebrats, actualment en recessió a causa de l'increment

Dades pluviomètriques

Dades pluviomètriques registrades a Boscos de la Batllòria (a Viabrea) pel sr. Víctor Marquès i Carbó (litres per m²):

MES	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	TOTAL
gener	102	206	16	17	61	124	0	60	26	227	121	960
febrer	66	2	15	0	78	24	111	58	7	25	2	388
març	59	30	24	27	207	63	123	23	22	109	4	691
abril	43	127	125	100	190	58	128	88	27	118	49	1053
maig	68	165	30	70	2	104	35	44	50	47	23	638
juny	10	79	27	66	15	253	29	49	55	134	178	895
juliol	71	1	7	43	56	208	61	2	18	22	31	520
agost	21	15	66	86	55	43	65	50	102	34	33	570
setembre	30	87	81	99	137	88	213	172	151	182	40	1280
octubre	298	60	19	188	116	133	69	239	19	141	13	1295
novembre	106	248	202	53	36	2	60	48	58	221	110	1144
desembre	157	6	35	100	233	102	2	48	111	177	112	1083
TOTAL	1031	1026	647	849	1186	1202	896	881	646	1437	716	

de l'activitat humana: xarxa de comunicacions, urbanitzacions, activitats de lleure, industrialització, etc.

En els darrers anys s'han produït alteracions ambientals

importants que han afectat, d'una manera més o menys evident, l'equilibri biològic. Cal que ho tinguem present per la importància que la conservació i millora del medi natural representa per a la vida de tots.

Distribució de superfícies

Superfície total: 2.653,00 ha.

Id. dins del parc natural: 636,70 ha.

Id. dins la zona d'influència o preparc: 956,20 ha.

Superfícies de pastures permanents: 64 ha.

Superfícies de terres llaurades: 99 ha.

Superfície forestal dins del parc:

arbrada 477,30 ha. 74,97 %

no arbrada 62,85 ha. 9,87 %

total forestal 540,15 ha. 84,84 %

Martí Boada, *Montseny, medi i home*, 1989

El barri de l'estació a Viabrea, en primer terme; al fons, el turó de Morou, que tanca la vall de Riells de Montseny, i el Turó de l'Home.

PRIMERS POBLADORS

2

El corredor de la Tordera ha estat una via important de comunicació ja des de l'època romana.

10

La principal característica era l'escàs poblament. No es coneixen assentaments humans estables però no era una terra deshabitada. Més aviat al contrari: la depressió prelitoral afavoria (i encara afavoreix) que fos una terra de pas, de comunicació del nord amb el sud.

No es descarta que hi pogués haver assentaments puntuals de curta durada, probablement relacionats amb activitats de cacera o de comunitats ramaderes seminòmades. Els pocs vestigis arqueològics són difícils de situar cronològicament perquè són troballes aïllades i sempre fora de context:

-Una ascla de sílex de talla *levallois*, del paleolític, trobada a la dècada dels any 60, en un lloc imprecís de la riera de Riells.

-Una destal polida del neolític final o potser de l'edat del bronze, trobada a Sant Llop de Viabrea.

-Més recentment, en el límit amb el terme municipal d'Arbúcies, al Pla de la Feixa Llarga, es van trobar restes de la primera Edat del Ferro: una destal polida, objectes lítics i fragments de ceràmica.

Hi ha nuclis de poblament ibèric propers al municipi que se situen en l'actual Casa Buixalleu i al turó de la Torre de la Mora a

Sant Feliu de Buixalleu, al turó del Castell d'Hostalric, a Can Pons d'Arbúcies i al turó del Castell de Montsoriu. Aquests llocs reunien les condicions que escollien les comunitats de la zona per establir-se: turonets de mitja alçada difícilment accessibles, fàcilment defensables i estratègicament ben situats.

Abans de la romanització, la comarca de la Selva formava part del territori dels ausetans, que tenien *Ausa* (Vic) i *Gerunda* (Girona) com a centres remarcables. Amb la

romanització, a partir del s. II a.C. aquests pobladors van anar oblidant la seva preocupació per la defensa i es van establir progressivament a la plana. Una explicació d'aquest fet és el canvi de concepció de l'explotació del sòl, en un intent per augmentar la productivitat agrícola.

Al municipi no hi ha constància de poblament de l'època romana. Les restes romanes més properes s'han trobat a Breda. Dins de la comarca, les ciutats més importants eren Caldes de Malavella (*Aquis Vocontis*) i Blanes (*Blanda*).

El més destacat d'aquesta època és la part de la Via Augusta que en la seva

bifurcació interior seguia el curs de la Tordera, segurament pel seu marge esquerre, fregant el límit meridional del terme.

El mas de la Feixa Llarga, on s'han trobat restes de ceràmica i sílex, que es relacionen amb comunitats ramaderes prehistòriques.

11

D'aquesta via no queda cap vestigi observable en aquest tram.

Encara hi ha més dificultat per localitzar algunes *mansiones* romanes assenyalades en els *itineraria*. La més propera, anomenada *Seterrae*, sembla que estava situada cap al sud del turó del castell d'Hostalric, en algun lloc de la via romana.

Destrals polides trobades a les serres de Gaserans i de Sant Llop, i a Montsoriu.

SEGLES IX-XI

3

Riera de Riells. Els rierols que davallen de la muntanya van donar origen al nom de Riells.

12

Durant els segles IX i X, en el context de repoblament de tot el territori de la Catalunya Vella (del Pirineu al Llobregat), són freqüents les notícies documentals on s'esmenten amb detall els noms de viles i llocs.

El nom de Riells apareix per primera vegada en un precepte datat el 9 de setembre de l'any 878. Això fa pensar en l'existència d'un poblament anterior, ja que no es tracta d'una acta de fundació sinó de la concessió del lloc anomenat Riells (*Riellos*, forma derivada del llatí *Rivellos*, que significa rierols) a Frodoí, bisbe de Barcelona.

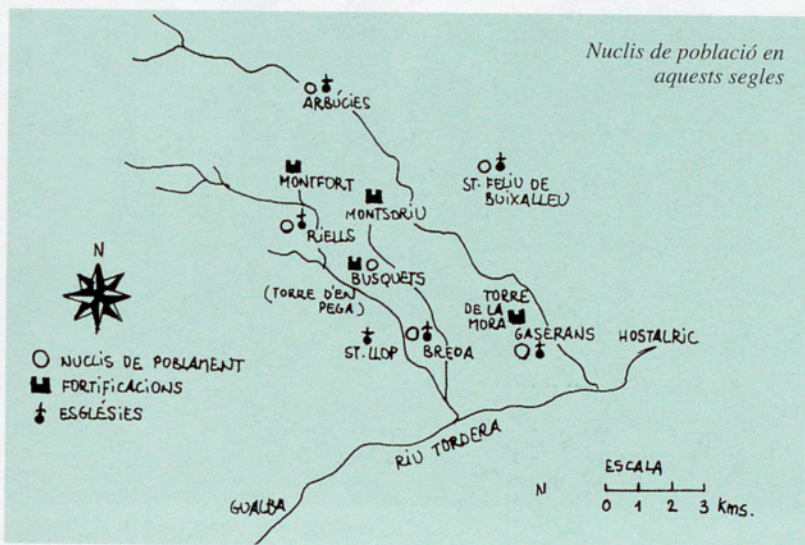
Frodoí va ser enviat a Barcelona com a home de confiança de

Carles el Calb, rei franc, que l'any 862 va atorgar-li el privilegi d'una part del Montseny (*Montesigno*), i que li féu una sèrie de concessions fiscals i tributàries. Aquests privilegis foren confirmats per Lluís el Quec, fill i successor de Carles el Calb, mitjançant l'esmentat precepte.

El lloc de Sabruguera de Vilabrega (actual Viabrea) està documentat des de l'any 941. Segons recull l'erudit Joan Coromines en el seu *Onomasticon Cataloniae*, el nom de Viabrea derivaria de Via a Brea (camí de Breda), però també hi ha altres versions que indiquen altres orígens més llegendaris, com Via Hebrea o camí dels hebreus, fent referència al pas d'aquests quan van ser expulsats

de la península; i fins i tot una tercera que indicaria un nom d'origen romà relacionat amb l'activitat de l'extracció de brea (camí de brea).

Cap a finals del segle XI el poblament del terme era centrat al voltant de les dues parròquies, Sant Martí de Riells i Sant Esteve de Viabrea, formant dos nuclis diferenciats. De les dues parròquies, la més important quant a població era la de Sant Martí. Els veïnats més propers eren Breda, Gaserans i Arbúcies. Aquest poblament s'estatjava en llocs de difícil localització visual des de la

zona de pas (curs de la Tordera, antiga Via Augusta). El paisatge que envoltava aquests pobladors del segle IX

era una boscúria impenetrable, i per fer viable la pràctica de l'agricultura era necessari artigar les terres. Aquesta tècnica de conreu consistia a talar i cremar els arbres i a utilitzar-ne la cendra com a fertilitzant. Aquest va ser un dels primers processos de desforestació que han patit els boscos montsenyencs.

S'hi practicava el conreu d'hortalisses, cereals i vinya, i la ramaderia. També s'aprofitaven els recursos del bosc. Es tractava d'una economia rural plenament desenvolupada.

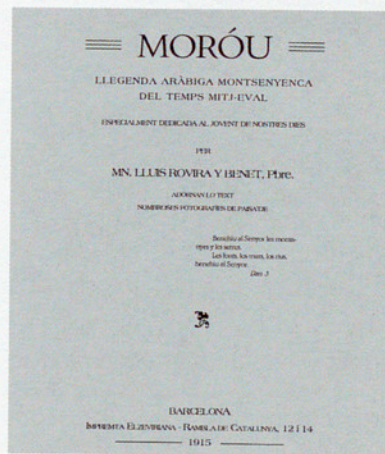
Mata de bruc. El nom de Sabruiguera de Vilabrega amb donat es coneixia el que ara és Viabrea ve donat per l'abundor d'aquesta planta.

Fragment del precepte de Lluís el Quec

Fragment de la traducció que Mn. Josep Mas fa del precepte de Lluís el Quec, de l'any 878, en el qual s'esmenta el lloc de Riells. Se'n respecta la vella ortografia catalana.

... Així mateix, concedim á la predita Esglesia ò sia al venerable bisbe predit, de nostra propietat, lo lloc que se'n diu de Riells situat en la vessant del Mont Seny junt a l'alou de Baró i la vila qu's diu Breda...

Facsimil de la portada de l'obra Morou, de Lluís Rovira i Benet. L'acció transcorre a Morou i Valljuiga, entre d'altres llocs, i explicaria l'origen legendari del nom de Viabrea com a "camí dels hebreus".

SEGLES XII-XV

4

14

Durant l'Edat Mitjana, la població de l'actual terme de Riells i Viabrea formava dos petits nuclis al voltant de les parròquies de Sant Martí de Riells i de Sant Esteve de Sabruquera (que posteriorment es coneixerà com a Sant Llop de Viabrea).

En aquella època, les terres que ara formen el municipi estaven directament sota l'àrea d'influència del Castell de Montsoriu i lligades al llinatge dels Cabrera, ja que formaven part dels seus dominis territorials. Coincidint amb l'època de màxima esplendor, en el segle XIII, els vescomtes van fixar la seva residència en aquest castell.

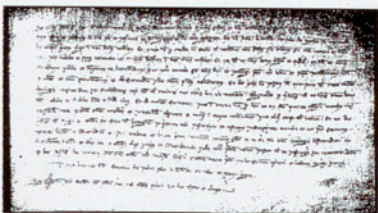
Claustre del Monestir de Sant Salvador de Breda. Tingué una forta influència en la demarcació per les propietats que hi tenia.

Els Cabrera foren una casa vescomtal originària d'Osona que a partir del segle XI es va anar expandint per tota la comarca de la Selva fins al Maresme. Va tenir un gran pes polític, que mantingué fins al final de l'Edat Mitjana. L'apogeu d'aquesta casa s'assoleix amb Bernat II de Cabrera (1298-1364), que va aconseguir la màxima expansió territorial. A partir d'aquest vescomte s'inicia la davallada de la nissaga. La seva importància acaba pràcticament a les darreries del segle XV a conseqüència de la guerra dels Remences (1462-1486), quan el patrimoni dels Cabrera va ser fragmentat.

La guerra dels Remences va ser un conflicte social que va tenir

lloc després de la Pesta Negra (1348). Se sap que a les comarques gironines aquesta epidèmia de pesta bubònica matà les dues tercers parts dels habitants i va suposar l'abandonament del camp i dels masos, molts dels quals quedaren deserts.

La gent que restà treballant al camp es va veure endogalada per les exigències dels senyors feudals, i es va produir un abandonament progressiu de les terres. Els senyors feudals, preocupats, volien fer valdre la llei de remença (per la qual els

Acta de vasallatge per la qual en Guillem Moreira de Sant Martí de Riells es féu home propi de l'hereu del mas Sala de Sant Martí d'Arenys, el 7 de gener de l'any 1320.

pagesos que estaven adscrits a la terra havien de pagar una remença al seu senyor si volien abandonar-la). Això provocà una revolta dels pagesos contra els senyors i contra el clero, estaments que dominaven els feus. Durant aquests fets el castell de Montsoriu fou refugi dels monjos perseguits pels pagesos revoltats.

La presència del Castell de Montsoriu i del Monestir de Breda, juntament amb el fet que el centre administratiu del vescomtat de Cabrera fos a la veïna vila d'Hostalric i que el sotscastellà del castell de

Castell de Montsoriu. En aquesta època les terres de Riells i Viabrea formaven part de la Batllia de n'Orri, del vescomtat de Cabrera. Montsoriu va ser durant un temps residència vescomtal.

Fogatges 1497 i 1515

Els fogatges són una relació nominal dels caps de família de les cases en vista als impostos que recaptava la corona. Gràcies a aquests fogatges es pot fer una estimació aproximada de la població. A vegades no es comptaven les cases més pobres.

Fogatge de l'any 1497:

Riells	Viabrea
Tordera	Salvà
Pelegrí	Pujol
Roig	Plana
Marlet	Pi
Pere Arnau	

Fogatge de l'any 1515:

Riells	Viabrea
Tordera	Salvà
Pelegrí	Pujol
Roig	Plana
Marlet	Pi de Munt
Perarnau	Cort
Famia	Bosc

Montsoriu fos el senyor de la casa de Busquets, al costat de la Torre d'en Pega, fan pensar que, en aquella època, aquestes contrades, malgrat gaudir de

cert benestar econòmic –sobretot si les comparem amb altres contrades de Catalunya– van ser sacsejades per forts conflictes socials.

ELS EMPRIUS

5

Turó de Morou. Per la vessant de Riells els abruptes esqueis determinen els límits dels emprius de Morou.

16

L'empriu és una forma especial de propietat del sòl fonamentada en la necessitat de pasturatge del bestiar i d'aprofitament comú dels boscos.

Aquest concepte té el seu origen en el món romà o visigòtic, i es refereix als usos comunals o la propietat col·lectiva, convertida més tard en simple servitud sobre les terres públiques.

El gaudien els veïns de la localitat, que podien anar a pasturar els ramats, collir llenya, etc., però no podien fer cap més altre aprofitament del bosc que no fos per cobrir les necessitats de les seves famílies.

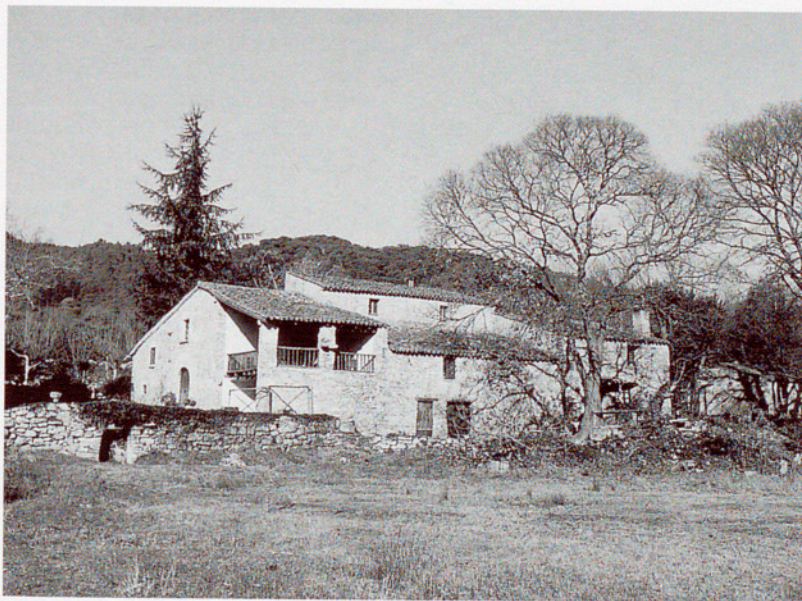
La consolidació dels emprius té lloc en rebre sanció a les Corts catalanes l'any 1283. Les lleis desamortitzadores del segle XIX van afectar en part la seva permanència i integritat, tot i que part dels municipis catalans, sobretot al Pirineu, els han conservat fins avui.

En el massís del Montseny es dona en les zones altes (Matagalls, Viladrau, Turó de Morou) però amb una característica pròpia: no es tracta d'una propietat comunal sinó d'una copropietat, repartida *pro indiviso* entre els principals propietaris del terme.

En el Turó de Morou consta un empriu. Els productes del bosc i les herbes que s'obtenien es

repartien a parts iguals entre les cinc propietats de Riells que, segons el fogatge de 1497, corresponien a les cases fortes de Can Tordera, Can Pelagré, Can Reig, Can Marlet i Can Pere Arnau.

Amb el temps, aquestes propietats han anat canviant. L'any 1886, Artur Osona constata que els copropietaris de l'empriu de Morou corresponien a les cinc cases fortes del moment: Can Joia, Can Pelegrí, Can Roig, Can Marlet i Can Perarnau (Can Joia

Can Pelegrí, una de les cases fortes copropietària dels emprius de Morou, esmentada al segle XV.

i el pastoreig té unes 1.000 quarteres d'extensió o més." Cap a l'any 1940 es coneixien únicament tres copropietaris i només un era dels antics. Sembla que la reducció de copropietaris va ser deguda a la venda d'aquests drets per part de dos d'ells.

Can Tordera en primer terme i al fons Can Roig; dues de les cases fortes copropietàries dels emprius de Morou, esmentades al segle XV.

en lloc de Can Tordera; els altres eren els mateixos).

L'any 1936, a partir d'un decret de la Generalitat de Catalunya que ordenava als ajuntaments que informessin sobre els emprius i boscos d'aprofitament comunal, se'n feia la següent descripció:

"Estan poblats d'alzina, faig i planta baixa de bruc i arboç que consten de la muntanya del Morou, arrimat al Montseny, confrontant al nord amb el terme de Riells, finques Beier i Vimeners, a l'est amb les finques de Fontdecors i Baladrell de Gualba i Fogars de Santa Fe i el restant amb Riells. Entre el bosc

TORRE DE MONTFORT

6

*Turó de Montfort.
La cara sud del turó
és poblada de roures,
i l'obaga de perxades
de castanyers.*

18

Al límit del terme, fent partió amb el d'Arbúcies, hi ha les restes de la Torre de Montfort. Es tracta d'una petita torre de guaita circular situada dalt del turó que porta el mateix nom (734 m), des d'on s'albirava gran part del terme de Riells.

El diàmetre de la torre per la part exterior era de 6,6 m. Els seus murs feien 1,3 m de gruix, i deixaven un espai interior útil de 4 m. Devia atènyer uns 7 o 8 m d'alçada com a màxim. Estava envoltada per una muralla de base quadrada d'aproximadament 12 m de costat, d'un gruix de 60 cm, adaptada al desnivell del terreny, que per la banda nord atenyia més de 3 m d'alçada

mentre que pels altres costats no devia fer gaire més d'un metre.

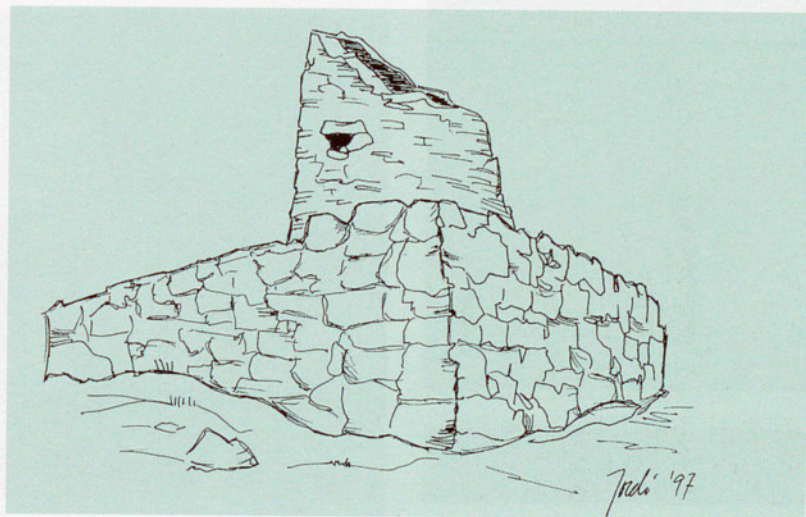
Aquesta torre formava part del sistema de defensa del Castell de Montsoriu, que disposava de torres de guaita i de cases fortes situades estratègicament pels encontorns, com la Torre de Can Pega, i amb les quals mantenien una comunicació visual que assegurava la vigilància i la defensa en tota l'àrea d'influència immediata. En els castells es comptava amb la presència d'un guardià que vigilava tothora amb la finalitat d'advertir dels possibles perills que s'esdevinguessin. Els masos tenien l'obligació de fer aquesta guaita des del castell en dies assenyalats.

En cas d'intuir algun perill, si era de dia, s'avisaven amb senyals òptics, i si el perill s'esdevenia de nit s'alertaven encenent una foguera o amb un toc de corn que feien sonar amb aquesta finalitat.

En el sistema feudal de vassallatge, les cases fortes eren habitades per una família noble. Les torres de guaita se

solien erigir en les immediacions d'aquestes cases; aquest és el cas de la Torre d'en Pega, que està al costat mateix de la casa forta de Can Pega. En canvi, la Torre de Montfort està relativament separada de qualsevol casa important, la qual cosa, juntament amb la seva situació dalt d'un petit turó, fa pensar que va ser bastida estratègicament per abastar una part del terme que quedava en descobert.

Actualment el conjunt està ocupat literalment pel bosc. Una espessa vegetació formada per castanyers, sureres, alzines, arboç i sobretot esbarzer, entre d'altres espècies, cobreix la zona i impedeix gaudir del domini visual que devia tenir en altres

èpoques. De la mateixa manera l'obra només es fa evident quan s'és a pocs metres d'ella, un cop s'ha fet l'esforç de grimpar fins a dalt del turó.

Dibuix del que queda de l'antiga Torre de Montfort.

19

Se'n conserva la muralla i part de la torre fins a una alçada de 4 m pel costat més alt. S'observa clarament una espitllera i l'emplaçament de la porta d'entrada, formada per una pedra plana que devia ser-ne el llindar, i que es troba en la part més enderrocada.

Masia de Sant Climent, al peu del Turó de Montfort i al límit del terme d'Arbúcies; es diu que els seus habitants dormien a Riells i dinaven a Arbúcies. Prop seu hi ha les restes d'una església, les quals antigament donaren nom al mas.

TORRE D'EN PEGA

7

Aspecte que presenten actualment les restes de la Torre d'en Pega, després de l'incendi de l'agost de 1994 que va cremar la vegetació que en cobria i amagava bona part.

20

Les restes de la Torre d'en Pega es troben situades en el km 3 de la carretera BV-5115, que va de Breda a Riells. Disten 3 km en línia recta del Castell de Montsoriu. Les ruïnes d'aquesta fortificació medieval corresponen a la Torre de Busquets. La masia de Can Pega, situada en les seves proximitats, donà posteriorment el seu nom a la Torre.

Datada aproximadament entre els segles XII o XIII, s'erigia sobre una base quadrada de 22 m de costat. La superfície edificada devia ser d'uns 400 m². El mur feia poc més d'1 m de gruix. Se'n desconeix l'alçada però sembla que hi havia una planta baixa, un primer i un segon pis. En els

dos nivells inferiors encara s'observen espitlleres de 80 x 40 cm, separades entre si poc més d'1 m.

Era una obra avançada del Castell de Montsoriu i formava part, amb altres cases fortes de la rodalia, del sistema defensiu del castell. Entre aquestes edificacions cal esmentar la Torre de les Bruixes, la Torre de la Mora, la Torre de Grions, la Torre de Vilarmau i la Torre de Montfort.

Històricament se situa en l'alou de Busquets, citat en l'acta de fundació del monestir de Sant Salvador de Breda l'any 1038. Guerau I de Cabrera i la seva dona Ermessenda de Montsoriu van fundar i dotaren al monestir, entre d'altres propietats,

"d'aquell alou que tenen a Busquets i que consta de cases, casal, prats, horts, terres i vinyes i un molí".

Els *alous* eren propietats lliures que es basaven en el sistema de l'*aprisio*, regit per un vell principi visigòtic, segons el qual "*qualsevol home que hagi trobat coses o terres pertanyents al rei i les hagi retingudes durant 30 anys, que des d'aleshores les posseeixi en pau, i que passats els 30 anys ningú no les hi pugui reclamar.*" El mas, les dependències complementàries i la terra de conreu eren considerades com una unitat.

Segons la llegenda existia una galeria que comunicava la torre de Can Pega amb el castell de Montsoriu, que es retalla al fons.

quedaven tres, i actualment només resten les cares nord i llevant, amb uns 15 m de llargada per 10 m d'altura.

Les seves pedres podrien haver estat utilitzades per a la reconstrucció de l'absis de l'església de Sant Martí de Riells, que es va fer al segle XVII.

Amb el temps, l'alou de Busquets va esdevenir una casa forta i s'hi edificà la torre, integrada en el seu entorn agrícola. Tenia una posició dominant des d'on es divisaven les terres i conreus que s'estenien cap a la plana. En un document datat el 20 de febrer de 1265 s'anomena explícitament la casa forta de Busquets. En aquestes dates, Guerau, vescomte de Cabrera, cobrava el *dret d'alberga* (drets de posada i allotjament). El 1334 hi ha constància de la venda d'un camp situat a Riells, domini directe de la casa forta de Busquets, pel preu de 65 sous. El document és signat per Bernat de Montsoriu. La Torre d'en Pega és descrita l'any 1899 per Artur Osona,

incansable viatger i amant d'aquestes terres. En aquelles dates quedaven intactes quatre parets. L'any 1954 només en

Detall de les espielleres de la Torre de Can Pega.

SANT MARTÍ DE RIELLS

8

*Església de Sant Martí en l'actualitat.
Al cor de Riells de Montseny,
i en una confluència de camins,
era punt de reunió dels habitants
dels nombrosos masos que l'envolten.*

22

Sant Martí de Riells és l'actual església parroquial de Riells i Viabrea. Està situada a 510 m sobre el nivell del mar en la vall formada entre el turó de Morou (1.307 m) d'una banda, i el Pla de Fogueres (622 m) i el puig del Castell de Montsoriu (649 m) de l'altra, per on transcorre la riera de Riells. El lloc és documentat l'any 878.

Sant Martí, que és patró del municipi juntament amb Sant Llop i Sant Esteve, copatrons de Viabrea, celebra el seu dia l'11 de novembre.

L'església data de la segona meitat del segle XII. Depenia del monestir de Sant Salvador de Breda, fundat l'any 1038. Des

del 1169 consta dedicada a Sant Martí, i servia de límit entre les dependències del bisbat de Barcelona i del de Girona, restant en el de Barcelona. L'any 1957 va passar a dependre del bisbat de Girona.

L'edifici, de línies sòbries i senzilles, té un campanar d'espadanya que abans ocupava una posició central, però que en la darrera restauració ha estat desplaçat a una posició lateral; conté dues campanes, la Martina i la Mercè. L'interior de la nau, de volta de canó, és coberta amb rajols; els murs són de pedra irregular, tret de l'absis, que és remolinat i pintat. Dues capelles a cada banda de la nau completen aquest edifici d'origen romànic

que ha estat objecte de diverses restauracions.

La primera reestructuració important tingué lloc durant el segle XV, en ser malmesa l'edificació en les revoltes socials de l'època. Posteriorment, al segle XVII, s'amplià per cobrir les necessitats de la parròquia. Els estralls de la Guerra Civil del 1936 es van fer notar en els murs, l'interior de l'església i la façana, i van significar la destrucció de tota la documentació existent, de gran

*Aspecte que presentava
l'església l'any 1920.*

l'església-abadia, però no s'arribà a dur del tot a terme.

Des de l'any 1941, Mn. Pere Ribot va tenir cura de la seva restauració i va convertir Riells en un centre de referència obligada en la història del nacionalisme català, en els anys més difícils de la nostra història recent.

*Sant Martí abans
de la darrera restauració
de l'any 1956.*

valor històric, així com de l'arxiu parroquial.

Acabada la guerra, el temple es va reconstruir de manera provisional. El poble de Riells va pagar les campanes i l'any 1956 es va iniciar la restauració definitiva, desplaçant el campanar cap a un costat per tal de salvar el doble carener, com si es tractés d'una masia. De l'església primitiva només queda el mur occidental i una part significativa dels elements de la portalada.

L'any 1954 es presentà un projecte de l'arquitecte Antoni Fisas per a la reconstrucció de

SANT MARTÍ

Imatge de Sant Martí el dia de la seva benedicció, el 19 d'agost de 1956, efectuada per Mn. Pere Ribot.

Sant Martí, juntament amb Sant Miquel, és un dels sants que compta amb més santuaris i esglésies al llarg de la geografia del país. La devoció a aquest sant és molt antiga, ja que, pels volts del segle IX, els exèrcits carolingis el tenien com a patró i l'invocaven abans de la batalla.

Només a Catalunya es comptabilitzen més de 70 pobles i llocs amb el nom d'aquest sant.

Martí de Tours, que visqué aproximadament entre els anys 316 i 397, fou soldat, ermità i bisbe de Tours. És un dels primers cristians no màrtirs venerat com a sant.

Hi ha dues llegendes al voltant de la figura de Sant Martí. Una explica que quan era soldat va venir a Catalunya, durant una tardorada molt

freda i gelada. Passant per un bosc espès, trobà un pobre tot despul·lat en un racó del camí. El sant es tregué l'espasa, va partir pel mig la seva capa i va donar-ne la meitat al pobre que tremolava de fred.

Aquell pobre era el diable, que volia fer perdre el sant i creia que així, mancat d'abric, es moriria de fred. Nostre Senyor, a l'instant, va suavitzar la temperatura perquè el sant pogués continuar el seu viatge sense patir fred. D'aquí l'origen de la frase "l'estiu de Sant Martí". S'anomena així la sèrie de dies de bon temps que sol produir-se al voltant de la diada de Sant Martí.

L'altra llegenda és la del drac de Vilardell. Conten que al Montnegre, prop de Sant Celoni, vivia el cavaller Soler de Vilardell. Quan els

Interior de l'església de St. Martí de Riells en l'actualitat.

àrabs van ser expulsats de Catalunya, pels verals del camí entre Girona i Barcelona, van deixar un drac perquè fes tot el mal que pogués. Tenia esporuguida tota la gent de la contrada i els viatgers que passaven per aquells camins. Sant Martí, transformat en pobre, s'aparegué al cavaller Vilardell i li va donar la seva espasa per tal que el combatís, sota la seva protecció. Amb l'espasa, el cavaller matà el drac, però hi perdé la vida endut per la seva altivesa en proclamar-se únic vencedor i menystenir la virtut de l'espasa.

Aquesta espasa apareix documentada en el testament de Pere el Cerimoniós i constava en poder de Martí I l'Humà.

Entre d'altres tenien per patró Sant Martí els teixidors de cotó i els manescals i ferradors. Sembla que aquests darrers oferien ferradures votives que clavaven a les portes de les esglésies,

Goigs en lloaça de Sant Martí de Riells del Montseny
Bisbat de Barcelona

ENTRADA

Bella flor del camp d'Hongria,
si Riells us escollí:
Valga'ns sempre, i lloat sia,
a totbora, Sant Martí.

Amb gran goig, oh poble, canta
del teu Sant la gran mercè.
El florí, com una planta,
amb l'aroma de la Fe.
De Riells la senyoria
vulgui sempre presidir. Etc.

Jove encar, volem a França,
a servir l'emperador.
De l'Església que avança
serem prest gran Confessor.
De Jesús i de Maria
ja fresseu el bon camí. Etc.

A cavall, una vegada,
vostres ulls, de sobte, han vist,
mort de fred per la gelada,
un pobret de Jesucrist.
La mà estesa implora, pia,
en nom del Senyor, un bocí. Etc.

Vostre cor d'amor és brasa:
catecumen i donzell,
heu partit, d'un cop d'espasa,
part de vostre ric mantell,
i al captaire de la via
li cobriu el cos mesquí. Etc.

V. *Justum deduxit Dominus per vias reatas.*

OREMUS: Domi, qui carissus, quia ex valle nostra vitruis sublimatus, concede propitius, ut intercessore beati Martini Confessoris tui atque Pontificis contra omnia adversa muniamur. Per Dominum nostrum...

Goigs de Sant Martí.

en agraïment a alguna gràcia rebuda del sant. Aquest costum, que en d'altres llocs i en èpoques passades era molt arrelat, no ha perdurat fins a l'actualitat.

A Riells, la diada de Sant Martí havia estat festiva durant molts anys. Va deixar de ser-ho a principis dels anys 1980, però el 1996 aquesta festa es va tornar a recuperar.

SANT LLOP DE VIABREA

9

*Església de Sant Llop,
després de la darrera restauració
de l'any 1982.*

26

Sant Llop de Viabrea és una església que es troba en el turó de Sant Llop, a 246 m d'altitud, entre la riera de Sant Llop i la de Riells. És una de les poques esglésies de Catalunya que està dedicada a aquest sant. El lloc és documentat des de l'any 941 amb el nom de Sabruquera de Vilabrega. El seu dia se celebra el primer de setembre.

L'edifici parroquial és d'origen romànic però amb diverses modificacions, una d'important al segle XVII i una darrera restauració feta l'any 1982.

L'element principal és una nau rectangular, que podria datar dels segles X-XI, amb un absis; al costat té afegits quatre elements molt posteriors, que des de

l'exterior semblen una altra nau, i un campanar d'espadanya.

La parròquia va estar dedicada a Sant Esteve fins al segle XVI. L'any 1246, en una butlla del papa Innocenci IV, s'esmenten tres masos d'aquesta parròquia a favor del Monestir de Sant Salvador de Breda. Aquest monestir, durant els segles XII al XIV, va incrementar el patrimoni a bastament i va exercir una forta influència en el terme per les moltes propietats que hi tenia. Formava part del vescomtat de Cabrera, dins la batllia de n'Orri.

L'any 1508 es va afegir a l'altar de Sant Esteve un segon altar, aquest dedicat a Sant Llop, que aviat va centrar la devoció dels

*Retrat a ploma
de l'ermità de Sant Llop
fet pels volts de 1920
pel mestre Llorenç
Brunet i Torroll.*

feligresos i en pocs anys passà a tenir-ne la titularitat.

Durant els segles XVI al XVIII, pel seu escàs poblament, va passar a ésser sufragània de l'església de Sant Martí. En aquella època el nombre d'habitants era més important a Riells que a Viabrea.

Fins l'any 1936 conservava un retaule gòtic tardà del segle XVII que representava les vides de Sant Llop, Sant Esteve i Sant Sebastià, i que fou destruït. També van desaparèixer els exvots que els fidels havien anat dipositant en senyal d'agraïment per algun do rebut.

Fins al 1957 depenia del bisbat de Barcelona, i a partir d'aquell any va passar a dependre del bisbat de Girona. En els darrers anys ha estat pràcticament tancada al culte, excepte per l'aplec de Sant Llop i altres actes puntuals, però actualment s'hi celebra missa el darrer diumenge de mes. En té cura el mossèn de Breda.

Des de fa més de 40 anys, al primer diumenge de setembre s'hi celebra l'aplec de Sant Llop. S'hi efectua un ofici i una missa i es reparteixen uns panets beneïts. Diuen que qui se'ls menja no pateix mal de coll en tot l'any. Es diu que aquests panets tenen la virtut de conservar-se d'un any per l'altre

Interior de l'església de Sant Llop.

i no es floreixen ni es pollen. Recordem que aquest sant s'invoca per guarir el mal de coll i l'esquinància (diftèria laríngia), tal com indiquen els goigs de Sant Llop que era tradicional cantar en diades assenyalades.

Panets de Sant Llop beneïts amb motiu de la celebració de la diada.

SANT LLOP

*Aplec de Sant
Llop l'any 1997.*

A l'ermita de Sant Llop de Viabrea actualment es venera aquest sant, patró de la vila juntament amb Sant Martí i Sant Esteve.

Sant Llop era fill d'una família noble d'Orleans, i va arribar a ser el bisbe de la ciutat borgonyona de Sens, a França. Morí l'any 623. Durant l'Edat Mitjana tingué una gran anomenada pels miracles que feia, d'entre els quals destacaven, sobretot, els guariments.

Era popular la creença que guaria l'esquinància, el mal de coll i el rogal, i retornava a la veu un so clar i vibrant. Per aquest motiu era advocat dels cantaires i gent d'altres oficis als quals interessava tenir bona veu i ben forta, com era el cas, antigament,

dels venedors ambulants, marxants i funcionaris municipals encarregats de difondre avisos i disposicions oficials. Possiblement, i per extensió, les mares d'infants de parla tardana també el tenien present en les seves pregàries.

Un do que se li atribuïa -els goigs en recullen el miracle- era que les pedres que trepitjava es tornaven resplendents i brillants com si fossin diamants. Per això, la gent de muntanya, quan volia trobar una pedra bonica, invocava a Sant Llop.

Segons la llegenda també havia estat pastor i tenia el do d'espantar el llop; els pastors li tenien reverència perquè els protegís el ramat dels atacs d'aquesta bèstia. Hi havia la creença

Imatge de Sant Llop que es troba actualment a l'ermita.

que els llops feien perdre la veu a fi que la víctima dels seus atacs no pogués demanar auxili. És curiós aquest doble patrocini de Sant Llop com a advocat contra el llop i també contra el mal de coll.

També es deia que el dia de la seva commemoració, l'1 de setembre, els llops no atacaven. Segurament per similitud també era tingut com a advocat contra les bruixes, diables, mals esperits i en general d'altres éssers monstruosos i il·legendaris.

En algunes contrades era costum en aquesta diada fer panets o panellets que guarien el mal de coll i protegien dels atacs del llop. Alguns pastors els donaven al seu bestiar per fer-los extensiva aquesta protecció.

GOIGS DE
 Biabe, advocat
 venerat en l'antiga Església
 sufragànea de la de Sant Martí
 província de Girona,
 Sa festa lo día

SANT LLOP
 pel mal de coll,
 de Sant Esteve de Vebre
 del poble de Hells de Montseny
 bisbat de Barcelona.
 1.ra de Setembre

TORNADA

Puix la real descendència
 vos obliga esser piados,
 guardauos, Sant Llop gloriós,
 de mal de coll y sequinència.
 Fill sou de pares molt nobles,
 en Orleans profetizat,
 ghereu de aquete crossa,
 llustre de molta altres pobles:
 gran en virtut y ciencia,
 y sobre tot candorós, etc.
 Bisbe foreu de Sazona,
 ordenenho així el bon Deu
 pera bé del poble seu,
 y vostra major corona,
 prelat de summa prudència,
 de tal tant y fervorós, etc.
 Les vendes grans que teniu,
 emplexau en los pobres,
 y en altres molt pies obras
 gasiavau tot quasi teniu:
 job gran Sant per excel·lencia!
 y tant misericordiós, etc.
 Per vos los empresonats,
 que en París tancats estiauan,
 per quant a Vos reclamauan,
 toren bon gran desallibrat:
 puix en Vos troba clemència,
 éus lo home facerós, etc.

Quan en Senosa y Orleans,
 los bestiar als bi morien
 de mal de llobós, venien
 a Vos aquella ciutadans:
 cessaba el punt de dolència
 benehit les aygues Vos, etc.
 Aquella pedra preciosa,
 que en lo càlzer celebrant,
 vos calgué del Cal-mascan,
 fou cosa misteriosa:
 era molt clara evidència
 quant a Deu se pu preció, etc.
 Amb lo só de una campana
 sin exércit separauet,
 vostra ciutat desluráreu
 de la pretenció ufana,
 sens fer altra renúncia
 Vos quedareu victorios, etc.
 Maná lo Rey se parias
 vostra campana d'Paris,
 quivulla que lo tocs:
 pero perdé en sa presència
 aquell só maravellós, etc.
 Per la permissió Divina
 foreu, oh Sant, desgratat,
 llevantvos vostre "llobat"
 lo Rey per certa dolencia:
 Vos, amb vera paciència,
 sufrireu cas tant rudo, etc.

Amé fervorosos sermons
 grans pecadors convertireu,
 los temples tancats obrireu,
 amb les votres oracions:
 Angéls amb gran diligència
 vos portaren vi agrados, etc.
 Los miracles que haveu fet,
 son molts més als que se deuen
 en los llibres que se escriuen
 de votres notables feus:
 no pot pas d'ells eloqüència
 donar compte misiciós; etc.
 Quan est lloch espera treva
 en males y aflicions,
 reb de Vos y els santa Patrons
 Sebañis, Martí y Xisave,
 dolç conhor, que ambas influencia
 tranquilitza el cor plorós; etc.
 Guet pietós y la plebs
 de molta pobles del entorn,
 anyalment, en vostre jorn,
 ve a l'Església de Vebre;
 es visita amb reverència,
 rememrant lo grat socós, etc.

y. Ora pro nobis, Beate Lupo. n. *Ut digni efficiamur promissionibus Christi.*

OREIUS

Da, quosumus, Omnipotens Deus, ut beati Lupi Confessoris tui, atque Pontificis vene-
 randa solennitatis, et devotionem nobis augetur tui utem. Per Dominum nostrum. Amen.

1892

Goigs de Sant Llop.

La iconografia tradicional el presenta amb la mà dreta en actitud de beneir el poble mentre que amb l'esquerra subjecta la creua bisbal. A diferència d'altres sants de culte més estès, hi ha poques esglésies que el venerin.

GUERRA DEL FRANCÈS

10

Les muntanyes de Riells, al peu de les Agudes, van servir de refugi a les poblacions de Sant Celoni, Arbúcies i Breda, saquejades per les tropes franceses.

30

La Guerra del Francès va afectar tot el país durant el període 1808-1814, i va tenir un fort ressò a la contrada per l'existència del castell d'Hostalric i el setge a què el van sotmetre les tropes franceses durant tota l'escomesa. El castell estava situat en una posició estratègica i representava l'únic entrebanc entre Barcelona i la frontera. Aquest fet va involucrar els habitants dels pobles i viles del voltant, sobretot els situats a la plana, prop del camí ral que portava de Barcelona a Girona, que es veieren directament implicats en el conflicte.

Des del principi fins al final de la guerra la gent de la contrada va fer front a les tropes franceses

amb els pocs mitjans que tenia al seu abast, a vegades amb més èxit que d'altres. Era una població escassa i dispersa, però les seves accions foren constants i invariables i van causar a l'exèrcit napoleònic força destorb.

Un personatge carismàtic que va aglutinar la resistència a la zona va ser el mossèn de la veïna població de Gualba, en Josep Baborés i Homs, rector, guerriller i poeta. Al seu voltant s'organitzaren partides armades en les quals gent de Viabrea va tenir un paper destacat. Antoni Pons i Planas, llaurador, va ser un d'aquests lluitadors incansables.

Els anys més durs de la guerra

van ser el 1809 i el 1810, en què es van produir els incendis i saqueigs de poblacions veïnes, com Arbúcies, Breda, Hostalric i Sant Celoni, que restaren desertes durant uns mesos. Els seus habitants buscaren refugi en les muntanyes de les rodalies a l'empara de les sinuositats del terreny -com ha passat altres vegades al llarg de la història- i van arribar fins a la vall de Santa Fe.

Per reforçar la resistència contra els francesos el 1809 es van crear al Corregiment del Vallès 40 companyies de reserva de

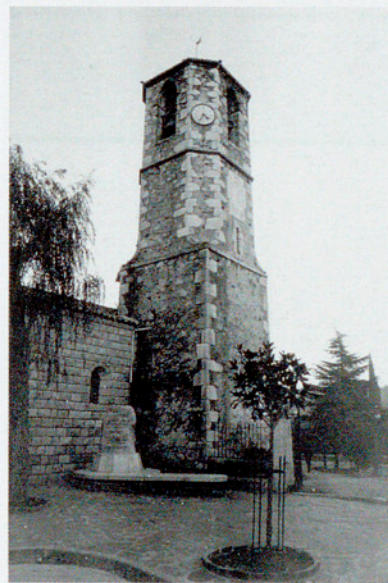

Des de la serra de Sant Llop, l'ermita de Santa Anna, amb el Castell d'Hostalric difuminat al fons. El castell va patir un setge constant de l'exèrcit francès.

100 homes. Una d'elles la formaren homes de Riells, Viabrea, Breda, Gualba,

Montnegre, Vilardell i Olzinelles, que lluitaren aferrissadament contra l'enemic.

Una idea de la dramàtica situació que es va viure en aquells anys ens la dona la carta que adreçà Mn. Joan Cervós, rector de Campins, el 9 de febrer de 1810, al comandant espanyol de les

Església de Sant Vicenç de Gualba. Mn. Josep Baborés i Homs, rector de Gualba en els anys de la Guerra del Francès, va ser un dels capitots de la resistència.

31

El Pont Trencat, de la veïna població de Sant Celoni, encara recorda els estralls causats per aquesta guerra.

companyies de reserva del Vallès. En aquest escrit situa les posicions de les tropes franceses des d'on feien incursions a Riells, Breda i Sant Feliu, mentre mantenien el setge al Castell d'Hostalric. També explica la manera com els somatents d'aquestes poblacions intentaven reprimir els seus avenços, i relata que a les nits es veien els focs dels campaments francesos establerts als veïnats de Gaserans, Ramió i Grions.

ELS CARLINS

11

Sot dels Bouers, sota el turó de Morou. Les coves que hi ha foren refugi de les partides carlines.

32

Durant el segle XIX en el país van tenir lloc les guerres carlines.

Pròpiament n'hi ha tres, però les partides armades que van sorgir al final de la Primera Guerra Carlina (1840), en el massís del Montseny, perduren uns quants anys més enllà.

En aquesta època, les coves del sot dels Bouers o dels Güers - en la part occidental del terme, sota el turó de Morou- foren amagatalls sovintejats per lladres i trabucaires. El fet de ser una zona de difícil accés les convertia en refugi segur d'aquestes partides armades.

De les tres guerres carlines, la que més incidència va tenir a la comarca va ser la tercera, que

cronològicament se situa en els anys que van de 1872 a 1876.

Durant aquests anys les poblacions veïnes de Breda i Arbúcies van ser atacades pels carlins, i pels seus voltants hi hagué fets d'armes importants. En són una mostra l'entrada dels carlins a Breda l'any 1872 i les dues batalles que tingueren com a escenari la riera de Repiaix, que fa partió entre Breda i Gaserans.

Aquestes batalles, datades l'abril i l'agost de 1875 respectivament, van tenir lloc entre tropes carlines comandades pel general Savalls i tropes liberals que venien pel costat de la Batllòria. Es comptabilitzaren més de 50

morts i més de 200 ferits, d'entre els dos bàndols, que varen ser enterrats en els cementiris de les poblacions veïnes.

Els enfrontaments van arribar fins a Ca n'Amat, i van quedar aturats a Can Biellic, en el sot de les Oliveretes. Es tractava de combats a baioneta.

De fet, però, la característica més important d'aquests anys a la zona és l'existència de bandes armades que s'estaven a les muntanyes i que feien incursions als pobles i viles.

Només ocasionalment entraven en autèntiques batalles, com les que hem descrit.

La persistència a muntanya d'aquests combatents va anar prenent un caire delictiu i, en nom dels carlistes, atacaven masos i poblacions, espoliant, segrestant i causant espant a la gent que hi vivia.

Malgrat el temps que ha passat, encara perviuen velles històries transmeses per via oral que expliquen com, durant la guerra dels carlins, per exemple, a Can Font van travessar la capçalera del llit amb una bala, o recorden el costum que tenien les àvies de guardar les poques coses de valor que posseïen en un bagul i amagar-lo quan els semblava que s'acostava alguna partida armada.

En el Registre de Defuncions, amb data 27 d'abril de 1877, consta la mort de Pablo Illa

Ca n'Amat. A l'inici del Sot de les Oliveretes.

Corrons, de 50 anys, veí de Sant Celoni, "*como queda justificado por testigos presenciales, a consecuencia de fusilamiento practicado frente a la estación del ferrocarril de Breda por parte de la horda carlista capitaneada por Juan Miralles, ignorando por completo las causas*".

Els murs de Can Bielic foren silent testimoni de durs enfrontaments durant la darrera carlinada.

FEINES DE BOSC

12

*El carboneig és una activitat en desús.
Malgrat tot, encara se'n fa.
Pila carbonera prop de Can Plana,
el novembre de 1997.*

34

Tradicionalment, el bosc ha constituït una font de recursos molt important per a la gent de les masies. Els homes alternaven les feines tradicionals del camp amb d'altres que els representaven uns ingressos econòmics complementaris a la seva economia de subsistència.

Marxaven sols, de matinada, cap a les 3 o les 4, i camí del bosc s'anaven trobant fins a formar la colla. Segons la feina, la colla era formada per quatre, cinc o més homes. No tornaven fins al vespre. S'enduien el menjar, que generalment consistia en mongetes seques i patates i uns talls de cansalada. En l'estona de descans treien la paella que havia portat l'un o

l'altre, hi fregien la cansalada i escalfaven l'esmorzar o el dinar.

Una de les feines que es feia era tallar arbres -sobretot castanyers- per a la fabricació de bótes. Es posaven dos homes amb un xerrac, un per cada banda i... vingal!

Una altra de les feines típiques de bosc era l'extracció del suro. L'abundància d'alzines sureres i la proximitat de factories taperes feien rendible la seva recol·lecció, que acostumava a fer-se els mesos de juliol i agost. Un negociant que venia de fora feia els tractes amb els pagesos.

També es feien feixines de branca de bruc per cremar als

forns dels terrissaires de Breda. Aquests dos tipus de feix es diferenciaven per la mida de les branques de què eren formats: la feixina era feta de brossa prima i només lligada pel mig, mentre que la feixineta era de brossa molt més petita i es lligava pels dos costats. També hi havia els costals, fets de branca de pi, més grossos i lligats pels dos caps. Els costals s'utilitzaven més aviat per als forns de pa, de pedra i de calç, atès el seu alt poder calorífic.

Del bruc, força abundant, també se n'utilitzava la soca, la qual es tallava i se'n feien pipes de fumar.

La campanya del carbó podia durar fins a tres mesos. Bàsicament es produïa carbó de dos tipus: carbó i carbonet. Es diferenciava per la mida i per la manera d'obtenir-lo. El primer s'obtenia apilant la fusta en les anomenades carboneres, que es feien cremar lentament durant dies i que calia vigilar constantment, mentre que el carbonet es cremava en fosses obertes d'uns 50 cm de fondària que, un cop al punt, es colgaven de terra i aigua per evitar la combustió total del material. La demanda del carbonet va acabar a conseqüència de la desaparició

dels brasers i cuines de carbó, substituïts pel petroli i després pel gas butà.

Detall de la pila, un cop enllestida, a punt per embrumar.

35

Per a les feines més pesades s'utilitzaven animals de tir, com cavalls, mules i també algun bou, que arrossegaven els arbres, els carregaven amb l'ajuda de ternals (politges) en carretes i els transportaven a l'estació del ferrocarril.

Des de la plaça carbonera el carbó es transportava en les sàrries que carregaven els matxos de bast.

La presència d'una serradora (Can Mongé) prop de l'estació ens dóna idea de la importància que tingué aquest mercat fins a la seva davallada a mitjans d'aquest segle.

Bruc tallat a punt per a fer feixines.

FORNS DE CALÇ

13

Forn de calç de Can Plana.

36

Des del punt de vista geològic, el massís del Montseny no presenta una gran abundància de terrenys calcaris; per això la fabricació de calç hi és poc present.

Només a la zona de Gualba i Campins, on hi ha algun terreny d'origen devonià, es poden trobar pedreres que fornien pedra per a la construcció. Aquesta activitat no havia estat gaire important, i fins als anys 1930 o 1940 només havien estat petits aprofitaments quasi domèstics.

Aquestes pedreres eren allunyades dels centres consumidors i no tenien gran demanda, ja que les

construccions de la muntanya eren fetes amb pedres recollides del lloc més proper. Sovint les utilitzaven sense desbistar de les parts menys polides, tal com les trobaven; eren poques les pedres tallades. En canvi, més cap a la plana, predominava l'ús de material de bòbila o pedres rodolades de rius i torrents.

A Gualba hi ha indicis de ben bé nou pedreres, de les quals encara en funciona alguna en explotació industrial. Al costat d'algunes d'aquestes pedreres acostumava a haver-hi els forns de calç.

A Viabrea, prop d'unes pedreres de Gualba, es coneix un forn de calç a pocs metres de la masia de Can Plana. Es tracta d'una

construcció de pedra adossada al marge del camí, d'uns 7 metres d'alçada; la part frontal presenta tres cares, i la paret que forma la xemeneia té uns 2 m d'amplada. El forn, de forma lleugerament cònica, fa 3,5 m de diàmetre a la base i per la part més alta 2,70 m, i arriba als 6,20 m d'alçada en total. S'hi accedeix a peu pla per una obertura practicada en el mateix mur. L'interior del forn ha quedat revestit d'una pel·lícula vitrificada per les successives coccions. L'estat de conservació és força bo.

Detall de l'interior del forn de calç de Can Plana. Les parets interiors estan vitrificades a causa de l'ús continuat.

Sembla que fins a mitjans d'aquest segle encara funcionava com a forn de calç; hi treballaven uns 4 o 5 homes. Coïen la pedra fins que quedava blanca. Quan la treïen, la picaven fins a fer-ne una pols fina, que era la calç. Aquesta calç s'utilitzava per a l'elaboració de l'argamassa, que és una mena de barreja feta amb calç, sorra i aigua, i que s'anomena també morter de

calç. Posaven la calç en una bassa, la pastaven amb aigua i hi barrejaven sorra. De la mescla en feien un morter que quedava més fort que el ciment.

A un quilòmetre o dos d'aquest forn hi ha un altra construcció ben diferent d'estructura i materials, que no es descarta que també fos un forn de calç, però d'una època anterior. És de base quadrada. Les parets tenen un gruix de 60 cm, i són fetes de pedres juntament amb material de bòbila (retalls d'olles i teules). L'interior del forn és quadrat i fa uns 2 m x 2 m.

Construcció propera a Can Cus, de la qual s'ignora la funció, però no es descarta que fos un forn més antic.

37

L'exterior, per la base –que és la part més ampla– arriba als 3,2 m x 3,2 m. De dins sembla revestit de totxo refractari. Està tot cobert d'herba i les parets no s'alcen més de 2 o 2,5 m del nivell de terra. Cap a la banda nord s'observa una obertura d'un metre aproximadament, que devia ser la porta d'entrada. No se'n conserva el sostre. Malgrat que està enrunat i colgat d'herbes, s'observa una certa fondària.

Can Plana, una de les masies més antigues de Viabrea.

POUS DE GLAÇ I DE NEU

14

*Pou de glaç de Ca n'Hosta.
Censat amb el núm. 77
en l'inventari de pous de neu
i glaç que fa Joan López i Cortijo
en Monografies del Montseny,
número 7, l'any 1992.*

38

De totes les activitats productives tradicionals del Montseny actualment abandonades, l'explotació de pous de glaç i de neu és la que ho ha estat de la manera més absoluta. L'aparició del gel industrial i de frigorífics a principis d'aquest segle va fer caure en picat, cap als anys 30, aquesta activitat, que va tenir moments veritablement culminants especialment al Montseny, per la seva proximitat a la ciutat de Barcelona.

En el veïnat de Viabrea, al darrera del Molí d'en Hosta, hi ha un pou de glaç. No s'ha trobat documentació de la seva explotació ni testimonis vivents que recordin la seva utilització, però el cert és que es tracta del

pou de glaç situat més a la plana de tot el massís, i és un dels més ben conservats.

Al massís i zones d'influència, els pous de glaç s'han construït generalment a la part alta, en obagues i llocs arrecerats del sol, la major part per sobre dels 1.000 m, encara que se'n troba algun a 400 m. Això dona més importància al pou de glaç de Ca n'Hosta, ja que només està a 130 m d'altitud.

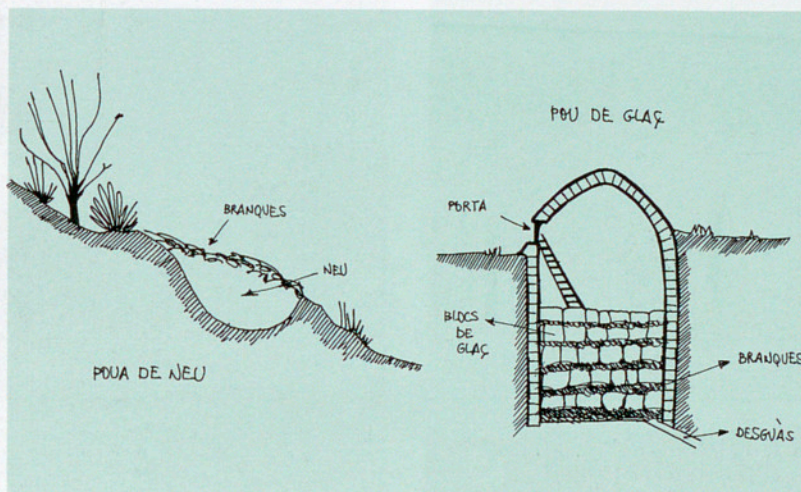
La construcció exterior està formada per una volta semiesfèrica que es conserva sencera. El perímetre exterior fa uns 16 m i el diàmetre una mica més de 5 m. Les parets tenen un gruix entre 60 i 80 cm. A la banda nord, una obertura de

1,60 m d'alçada i 1 m d'ample facilita l'entrada. L'interior és un cilindre excavat en el terra, d'uns 3,5 m de diàmetre i una fondària aparent d'uns 6 m. Les parets del pou i la cúpula són fetes de pedra.

A pocs metres del pou, a la part inferior, s'observen les restes d'una bassa. S'omplia amb aigua de la riera de Riells i un cop glaçada se serrava a trossos i es dipositava en el pou. Entre els blocs de glaç es posava palla i branques.

En el veïnat de Riells, en l'indret anomenat la Muntanya, prop dels Esqueis de la Cornera (1.185 m), es troba una poua de neu o congesta. A diferència dels pous de glaç, la poua era una simple excavació en depressions, on es produïa una acumulació de neu de manera natural que s'envoltava per un petit mur. Sempre era més ampla que fonda. La poua s'acabava d'omplir de neu piconada. Quan hi havia prou neu acumulada es cobria amb branques per a la seva conservació.

La neu i el glaç tenien bàsicament tres utilitats: per a la conservació d'aliments, per a ús terapèutic i finalment pel seu interès gastronòmic (per refredar begudes i elaborar gelats i sorbets, en uns

Dibuix esquemàtic d'un pou de glaç i d'una poua de neu o congesta.

moments que això era un luxe limitat, a l'abast de només unes quantes persones).

Malgrat que el pou de glaç del Molí de n'Hosta va ser posat al descobert per l'incendi de

l'estiu de 1994, que el va deixar visible en cremar la vegetació que l'envoltava i que el recobria totalment, l'abandonament al qual ha estat sotmès durant anys, juntament amb el fet que la vegetació segueix el seu curs inexorable, fa témer per la seva conservació per a generacions futures com a vestigi d'una activitat preindustrial plenament integrada en el medi natural.

A l'esquerra, el molí de n'Hosta. Al seu darrera es troba el pou de glaç. A la plana hi havia la bassa que s'omplia amb aigua de la riera.

CAMINS

15

*Paret seca, a la riera de Riells.
Alguns camins carboners
es protegeien amb murs de paret seca
per evitar esllavissades.*

40

Els camins són un indicatiu de la vida i les relacions que estableix la gent d'una contrada entre ells i l'entorn. S'han anat construint al llarg del temps i s'han modificat segons l'ús, o han desaparegut menjats per la vegetació.

La diversitat de feines que tenien com a eix central el bosc i l'explotació dels seus recursos, juntament amb la relativa dispersió de les masies, feien que la muntanya fos plena de moviment i de vida. Això requeria una xarxa de camins i corriols que s'adigués a les diferents necessitats:

Els camins ramaders s'utilitzaven per menar el ramat des del mas, situat a la base de

la muntanya, cap a pastures més altes, o per a la transhumància en el seu desplaçament cíclic. Els primers són viaranys que van pel dret i s'enfilen a la muntanya sense mirar gaire els entrebancs. Els darrers es van expandir a partir del segle XI i avui estan en plena decadència a causa de la tendència a l'estabulació.

Els camins carboners començaven a les places carboneres, sovint en llocs de difícil accés, on el carbó es carregava en sàrries dalt de muls, que els feien baixar per aquests corriols fins arribar al descàrrec, ja en el camí més ample. Allà es descarregava el carbó i era carregat en carros, i

més tard en camions. La toponímia local encara conserva algun nom relacionat amb aquesta activitat: el Descàrrec, a l'inici del Sot de les Oliveretes. A Riells hi ha dos camins carboners importants, el de la Roureda Verda i el del Sot de l'Escala, que estan empedrats en algun tram i protegits amb murs de pedra en zones d'esllavissada.

Els camins dels pous de glaç eren similars als camins carboners. Generalment, els pous i les poues també eren en

llocs de difícil accés i, un cop extret el glaç o la neu, calia baixar-lo amb muls fins als camins més amples que podien ésser transitats per carros. A la poua situada prop de la Cornera, en un indret anomenat el Sot del Pou, s'hi arribava per un corriol que menava al camí de Santa Fe.

Els camins carboners i els dels pous de glaç feien dreuera pel mig dels estimballs, travessaven colls fent ziga-zagues i s'endinsaven al bosc, per acabar sobtadament. Per això, d'aquests camins, n'ha sortit la dita "és un camí carboner", referida a un camí que no mena enlloc.

També hi havia els camins de creu, pels quals havia passat el capellà obrint pas amb la creu i portant a enterrar un mort, amb la comitiva que el seguia. Aquests camins esdevenien públics i ningú no els podia tallar ni modificar. Es recorda el fet que un propietari, en veure que el seguici s'acostava a les seves propietats, va sortir

Des de temps molt antics, una xarxa complexa de camins travessa el massís. El camí que il·lustra la fotografia s'endinsa cap al Sot de l'Infern i les Dues Rieres, des del Revolt d'en Formiga.

Can Bernat. Un camí històric arrencava de Riells passant per Can Marlet, la Fontpollosa i la Font dels Ases, Corrals de Perarnau, Can Bernat, el Beier i els Vimeners per arribar a Santa Fe.

cridant i el va fer desviar perquè no hi entrés.

Existia una complexa trama de camins que convergien en els camins col·lectors que, al seu torn, en recollien d'altres de secundaris. Un exemple d'això era la xarxa de camins que enllaçava les masies dels sis barris de Riells i que conflueixen tots a Sant Martí: la Muntanya, la Serra, el Serrat, el Sot, les Peces i les Barraques.

LES POMERES

16

La gent que anava a treballar a bosc era gran consumidora d'aquesta fruita, tan agradable com abundant.

42

No fa gaire més de 30 anys, el viatger que pujava a Sant Martí de Riells a la primavera podia gaudir de l'ofrena d'olors i colors que li feia el terror.

El pastor, quan sortia amb el ramat, no veia ni una bardissa enlloc; els camps eren conreats, i cada casa ordenava el territori amb l'esforç i el treball de tots. Les masies eren voltades d'arbres variats que li feien servei, que oferien el necessari per a l'autoconsum i, a vegades, per guanyar alguns diners: oliveres, pereres, pruneres, cirerers, pomeres...

Pujant des del pla, la vall de Riells s'apareixia com un jardí. Les masies que eren prop del

camí eren plenes d'aquests arbres fruiters, però sobretot de pomeres, que quan venia el bon temps eren en flor.

Aquesta observació ja havia estat feta anteriorment per Francisco de Zamora, l'any 1790, en el seu tractat *Diario de los viajes hechos en Cataluña*, on descriu 29 varietats diferents de pomes, i per Pascual Madoz, l'any 1849, en el *Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España*, on fa constar que a Riells es feien moltes fruites, especialment pomes, de les quals ressaltava la seva qualitat i bon gust.

S'hi feien pomes de moltes varietats, com per exemple la Ratllada, dita així pels color de

la seva pell; la Blanqueta, que es macava només collir-la; la del Ciri, que es conservava molt; la de can Quadres, que era més forta; la Imperial, que era la que es conservava més temps... N'hi havia d'àcides i dolces, de primerenques i tardanes, com la poma Martina, que és petita, vermellenca i molt mengívola, i que es collia per Sant Martí.

A la part nord-oest del terme, en les vessants més humides, les pomes s'hi feien amb molta abundància. En alguns casos, per l'abundància i qualitat, es podia parlar francament de comerç.

En aquells temps les pomes eren un recurs important. Era una fruita abundant, n'hi havia durant bona època de l'any i es conservava força temps després de ser collida.

Servia de complement alimentari a la gent que anava a

Pomes acabades de collir, a l'entrada d'una masia.

feinejar a bosc -pastors, llenyataires i carboners- com a laminadura per als infants, i també com a remei en molts casos. S'utilitzava com a base de força guariments, pomades -paraula precisament derivada del francès *pomme* (poma)- i emplastres. Finalment, era un ingredient important en la cuina casolana; generalment es menjava crua, però també cuita. S'afegia als guisats, al perol on es coïa el porc, es feia farcida amb carn, fregida, bullida o ratllada, com a remei contra l'enteritis o la disenteria.

Facsimil de la portada de la primera edició del Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico, de Pascual Madoz. De Riells destaca les gustoses pomes.

Descripció de principis de segle

Descripció que fa, a principis de segle, del paisatge de Riells i Viabrea Joaquim BOTET en la seva *Geografia General de Catalunya*:

“Lo terror és molt montanyós, poblat de boschs de suros, castanyers, nogueres i pins, y abundant d'aygua per les môltes torrenteres que del Montseny y de les seves estrebacions baxan a juntar-se a la riera de Breda, que la atravessa. A més de fusta, suro, castanyes y nous, s'hi donan, en los conrèus, grans, llegums, trumfes y pomes.”

Els cistells de pomes també es feien servir com a mercaderia de canvi o pagament d'un servei.

VIURE AL MAS

17

*Can Fortuny de Dalt,
Can Fortuny de Baix
i Cal Sastre. L'aïllament
era relatiu: a prop sempre
hi havia altres masies.*

44

El mas és l'explotació agrària tradicional. Solia portar-lo una família, que mirava d'obtenir una varietat de productes de la terra que permetessin la seva subsistència.

Envoltat per l'hort, la cort, algunes aus de corral, arbres fruiters, vinyes, ruscs d'abelles, el mas requeria tasques molt diverses i que implicaven tothom. Des del més hàbil al més forçut, al més gran i al més petit, tots hi tenien feina.

Al matí es llevaven i feien un mos, que podia consistir en una torrada, una arengada o un bitxo, fesols... i vi que escafaven en un tupí, també conegut amb el nom d'ansat.

N'hi havia de moltes mides i sovint tenien una o dues nanses. Dins del tupí a vegades hi posaven crostes de pa i es feia una sucamulla.

La mainada anava a escola o a fer la feina que tenien encomanada: al mas hi havia feina per a tothom. Sovint havien de fer molta estona de camí fins a l'escola, a vegades més d'una hora, però hi anaven tot jugant. Calia portar el dinar en una carmanyola.

Els àpats, molt senzills però gustosos, tenien com a base el fesol. Se'n coneixien moltes varietats, totes bones: Ou de Pardal, Ganxet, Tavella Vermella, Plata i Or, Menuts, Paretans, del Barco, St. Jaumes o de Mata,

Genoll de Cristo, etc. Un dia a la setmana s'acostumava a fer escudella o arròs.

Una de les parts importants de la casa era el forn, on es coïa el pa. Era dins de la mateixa llar de foc, la qual li servia de tiratge, amb una porta que es tancava només en el moment de la cuita del pa.

De pa se'n feia cada vuit o deu dies, quan s'havia acabat la fornada anterior. Primer calia pastar la farina en la pastera, que si era plana també servia de

Els fesols constituïen l'aliment bàsic a pagès.

La llar de foc era la part central de la casa, on transcorria la vida a les hores fosques de l'hivern. A dins hi havia el forn on es coïa el pa per al propi consum, on s'assecava la fruita, etc.

taula, i deixar-la reposar amb el llevat. L'endemà escalfaven el forn i amb el burxó atiaven el foc fins que les pedres eren roents (es coneixia perquè esdevenien ben blanques). Era el moment d'apartar la brasa amb el tiracaliu, i fer-la caure a

la calivera (ninxol a sota del forn). Amb una escombra de bruc deixaven el forn ben net de brossa. Llavors era el moment d'enfornar el pa amb una pala. Quan era ben ros el retiraven, i aprofitaven l'escalfor residual del foc per a enrossir blat de

moro, glans, boniatos... que la canalla i els grans menjaven amb avidesa.

Sovint, el calçat es reduïa a uns esclops que s'acomodaven, farcits de palla, als peus. Quan accidentalment es mullaven de dins els posaven a escalfar, i quan eren secs els posaven palla neta; els més grans recorden que requeria certa habilitat caminar amb esclops, però s'agraïa que mantinguessin els peus sempre calents.

En determinats moments l'aïllament del mas es trencava. La matança del porc, el segar i el batre eren ocasions de festa i retrobament amb el veïnat.

Can Perarnau, una de les cases fortes més antigues de Riells, actualment deshabitada.

MALALTIES I GUARIDORS

18

La gran epidèmia de pesta bubònica que afectà el país cap al 1650 també va causar forts estralls a la zona. A Viabrea, els morts s'enterraven a la Devesa d'en Forest.

46

Temps enrera, les condicions sanitàries eren molt precàries i la població restava indefensa en cas de grans brots epidèmics. L'any 1918 es recorda especialment cruent a causa d'una epidèmia de grip; durant els mesos d'octubre i novembre les defuncions per aquesta causa es van multiplicar per deu. Moria tanta gent que ja no tocaven les campanes pels morts.

Les malalties, i també els remeis, han anat canviant amb els temps. Des d'antic, i fins no fa gaire, s'utilitzaven bàsicament remeis vegetals -com herbes, olis, essències- i remeis místics, com oracions i rituals diversos; els uns complementaven i potenciaven els efectes dels altres.

Una manera de proveir la "farmaciola" d'herbes i plantes era anar-les a collir al bosc, però d'altres més difícils de trobar pels entorns s'havien de comprar o bescanviar.

S'esperava el pas de les trementinaires, dones que venien de les valls pirinenques, carregades amb herbes i remeis que havien recollit durant l'estiu. Encara és viu en el record el pas de dues dones, mare i filla, que venien de la Cerdanya i recorrien les masies a peu durant la tardor, carregades amb un sac a l'esquena ple d'herbes, pega, trementina, oli d'avet, etc.

El metge i el veterinari quedaven allunyats, i quan la gent requeria els seus serveis era ben bé que

ja havia esgotat tots els recursos, i pràcticament ja no hi havia res a fer. Es confiava en els guaridors. D'entre tota la gent del poble hi havia qui tenia un do especial, i per aquesta raó o per una altra esdevenia popularment guaridor. Eren personatges més a prop de la gent, que el poble considerava més seus, i que amb la seva intervenció deixaven el malalt consolat. D'entre els guaridors es recorden:
- La Marieta de Can Goita, que era molt devota i molt bona persona; curava de tot, feia de comadrona i de metgessa. Els

Mata de sàlvia, planta molt estimada en la medicina popular. A part d'aquest ús, les fulles també es feien servir per refregar-se les dents i netejar-les.

remeis eren emplastres, herbes, fregues, pegats i aigües d'herbes, que sovint acompanyava d'oracions i senyals. També donava un xarop negre i espès que venien

a la farmàcia, una mena de quina, que es deia *Salut i ferro*.
 - En Segimon del molí de Can Joia. La seva especialitat eren les bèsties, i feia de manescal.
 - La Magdalena de Can Pep Manel senyava i curava sobretot els enaiguats i els espatllats. Va morir al maig de 1996.

Es deia d'una persona que estava enaiguada quan estava decaiguda i flaca, quan tenia desig d'alguna cosa. Per comprovar-ho posaven aigua en un plat i hi deixaven caure una gota d'oli. L'enaiguat l'havia de mirar fixament: si l'oli es dispersava és que estava enaiguat; si la gota quedava presa és que no ho estava. La malaltia –creien aleshores– es curava travessant el riu i tirant-hi pedres durant un novenari, mentre es deia:

Can Tabal, juntament amb Can Gelpí, Pla de Fogueres, Cal Bolet, Can Romualdo, Can Belluga, Can Llop, Abreta i Can Goita, formava l'indret de la Serra. A la masia de Can Goita hi havia viscut la Marieta, que guaria els veïns.

Mortalitat període 1876/1950

Entre els anys 1876 i 1950 les causes de la mort que figuren majoritàriament en el Registre Civil per grups d'edat són:

-població infantil: causes perinatals, gastroenteritis, pulmonia, meningitis, insuficiència vital, eclàmpsia...

-joves i adults: pulmonia, cardiopatia, tuberculosi... També s'esmenten accidents (ofegats, cremats i traumatismes)

-gent gran: pulmonia, cardiopatia, encefalopatia, senilitat.

Aquesta aigua d'aquest torrent cura d'ullprès i enyorament. La virtut que Déu t'ha donat curi aquest nen ben aviat.

En aquella època, un entreteniment de la canalla era acostar-se al Sot de Ca n'Amat a veure passar els enaiguats que anaven al riu a tirar pedres.

Es deia que una persona estava espatllada quan li baixava l'estèrnium, cosa que li ocasionava un fort dolor d'espatlla. Qui ho estava no tenia forces per caminar, i les cames no l'aguantaven.

A la Roca de les Llums, prop dels Corral de Perarnau, hi sortia la Por.

La toponímia del terme és farcida de noms suggestius d'animals, plantes, personatges i fets. D'alguns se'n coneix l'origen, basat en mites i llegendes, dels quals aquest país és tan prolífic. D'altres deriven directament de fets reals que van colpir, per algun motiu o altre, l'esperit de la gent d'aquell moment. Aquells fets van quedar arrelats a la terra, i han perviscut fins als nostres dies.

Una de les llegendes més boniques és la de la Roca Guilleuma. Na Guilleuma era una bruixa, tan formosa com pecadora, que estava condemnada a viure eternament en les ruïnes del Castell de Montsoriu; d'allà estant congriava tempestes. La gent de la contrada vivia atemorida per les seves malvestats fins que el bisbe va intercedir, comminant-la a abandonar el castell; d'un salt, la Bruixa Guilleuma i el seu seguici van anar a parar a

Castanyer. Els vells castanyers han donat origen a històries i llegendes de tresors amagats, de follets...

una gran roca on van deixar la seva empremta. D'un altre salt van anar a enfonsar-se a les aigües del Gorg Negre de Gualba, d'on no van sortir mai més. Prop de Fogueres de Montsoriu, en una gran roca, encara avui es poden veure clarament les petjades que hi va deixar la Bruixa Guilleuma juntament amb les d'un cavall, un bou i un gos, tots ells sortits de l'infern, que formaven part de la comitiva que la seguia.

La Dona Morta: prop de la masia dels Vimeners, al nord-oest de Sant Martí de Riells, al límit del terme, hi ha un paratge conegut amb aquest nom. Conten que una àvia del mas, que menava porcs per l'indret que després es va dir de la Dona Morta, va veure amb sorpresa que els porcs s'abraonaven amb desfici prop d'uns matolls. Encuriosida va apropar-s'hi, va foragitar els

Forca. Riells era tingut per un lloc de bruixes. És un fet cert que l'any 1918 un pagès va matar la seva dona amb la forca perquè li van dir que era bruixa.

porcs i va veure amb esglai que hi havia una pobra noia morta: era la xicoteta de cal Trompo, un mas proper al camí de Santa Fe. Aquesta noia era una mica beneitona i havia estat vista per l'hostal de Santa Fe ensenyant ufanosa una unça d'or que tenia. Se sospita que algun foraster que hi feia estada la va veure, la va seguir i la va matar per robar-li l'unça.

A Riells, hi ha un indret conegut amb el nom de la Roca de les Llums. Es diu així perquè hi sortia la Por en forma de misterioses llums, de fantasmes i bèsties infernals. La creença era tan forta que de nits ningú no gosava acostar-s'hi i, per evitar passar-hi a prop, es desviaven del seu camí i feien força volta. Els més valents que hi havien anat de dia expliquen que, un cop allà, enfilats a sobre de la roca, si es picava amb el peu ressonava amb un so somort, com si el seu interior fos buit. Segur que hi havia un tresor amagat, que mai no s'ha

Roca Guilleuma. La petjada del cavall de la bruixa.

arribat a descobrir, i és per això, per tal de resguardar-lo de la cobdícia i dels curiosos, que sortia la Por.

Prop de l'estació hi ha un mas abandonat que es diu Cal Dimoni. No se sap de què li ve aquest nom tan desafortunat però tothom recorda que un dels darrers propietaris es va entestar a canviar-lo pel de Can Sant Miquel, en record de l'arcàngel que va lluitar contra el diable. El cas és que no es va sortir amb la seva, ja que el nom que ha perviscut és Cal Dimoni.

Entre el Portell del Bisbe i l'Esquei del Llamp, a l'oest de Sant Martí, trobem el Pla de les Bruixes; molt a prop hi ha el Pla de Saba, i una mica més amunt el Sot de l'Infern. Sembla que eren llocs on, en dies assenyalats, les bruixes es trobaven, s'explicaven les malifetes que havien fet i ballaven frenèticament fins que clarejava el nou dia.

LA CERÀMICA

19

Les cassoles, olles i tupins de Breda tenen molta anomenada.

50

La veïna vila de Breda és coneguda per les olles i altres peces de terrissa que des de fa temps es fabriquen en els seus obradors. Per la seva proximitat a Breda, Viabrea ha estat partícip d'aquesta indústria, sobretot la zona més propera a aquesta població.

Un aspecte poc conegut d'aquesta activitat és la diversitat de tasques que envoltaven la fabricació de la terrissa. Tradicionalment han estat feines temporals, complementàries a la feina de les masies, i que aportaven uns petits ingressos addicionals, tot i que a vegades implicaven una dedicació més continuada.

Una d'aquestes feines era fornir

de matèria primera els obradors a partir de l'argila extreta de les terreres. Hi ha constància d'una terrera situada sota el Pla d'en Xinel·la i d'una altra més amunt, al sot de Cal Gravat. L'extracció era difícil, i al final de la jornada els homes acabaven esllomats. Es feia a cops d'aixada. Es buscava l'argila bona, que era greixosa com el sèu -"semblant a la cansalada"- i es trobava a la part més fonda. Es netejava de pedres i d'arrels, i un cop feta la tria es carregava en carros i es portava als obradors. Allà es posava en remull en uns bugaders i es barrejava amb terra d'altra procedència i color: vermella, blanca, negra... Pels volts de l'any 1950 es pagava a 15 pessetes la tona.

Aquesta tasca es feia amb preferència els dies secs, ja que els dies de pluja era difícil menar el carro pels costeruts camins de bosc. A la baixada, que era molt pronunciada, havien de frenar el carro amb galgues. Els cavalls duraven poc, uns sis o set anys, perquè arrossegaven la càrrega per camins molt pendents i es "trencaven de cames", és a dir, perdien la força i llavors només els podien utilitzar per treballar els camps a la plana.

Els dies plujosos, quan no podien treballar, els aprofitaven per

*Pintura a l'oli del molí
d'en Fugaroles. En primer terme
a l'esquerra es veu
l'antic forn de pedra,
avui desaparegut.*

arreglar els camins i desviar l'aigua per evitar els xaragalls que altrament faria la pluja; era una feina que duia a terme la mainada o, preferentment, el jovent.

Una altra ocupació era proveir de feixines per encendre i mantenir el foc del forn on es feia la cuita de la terrissa. Generalment es cremaven feixines de bruc, molt abundant a la zona, i que també tenia altres utilitats.

Relacionada amb l'acabat de la terrissa encara hi havia una altra comesa. Anaven a buscar unes pedres blanques i grosses que

baixava la Tordera amb relativa abundància. En deien pedres fogueres, i eren de quars. Les carregaven en un carro i les portaven a un forn de pedra.

Feien foc durant dos dies i tres nits amb feixines de bruc. Després les deixaven refredar i les molien fins a obtenir una sorra fina que es barrejava amb el vernís amb el qual vernissaven les olles abans de coure-les. La sorra feia el vernís més brillant, dur i resistent.

Hi ha constància d'almenys dos forns de pedra: un al molí d'en Bosc, a l'altre costat de la riera, que està bastant malmès, i un altre al molí de Fugaroles, al costat mateix de Ca n'Hosta (en el terme de Breda) que ja no existeix.

*Terrera a Viabrea.
De les terreres se n'extreia
la matèria primera
per a la fabricació
de les olles de Breda.*

ESCOMBRES DE BRUC

20

*Pila de bruc a punt de lligar,
al costat les escombres ja fetes.*

52

El bruc és un arbust típic i abundant a la regió mediterrània. N'hi ha unes 600 espècies classificades.

Tradicionalment s'han trobat diverses utilitats per a aquest arbust: s'ha utilitzat la soca per fer pipes de fumar, les tiges per fer feixines per als forns i com a encenalls domèstics, i per fer escombres, tancats i umbracles.

El bruc d'escombres (*Erica scoparia*) és un arbust que ateny d'1 a 1,5 m d'alçària, de fulles petites i flors verdoses molt menudes, agrupades fent ramells estrets i densos al llarg de les tiges. També s'anomena bruc femella o bruga.

A la zona era molt abundant.

Potser hi va ajudar el fet que és una espècie que s'estén fàcilment en indrets on l'home ha substituït la vegetació primitiva per arbres com el castanyer, que es va plantar expressament en èpoques passades per a l'aprofitament de la seva fusta.

En la toponímia local apareix documentat des de l'any 941 el nom de Sabruguera, la qual cosa pot donar una idea de l'abundor d'aquest arbust.

Com el seu nom indica, el bruc d'escombres era l'adequat per a fabricar escombres. Era present a totes les cases, i la fabricació d'escombres era artesanal. A Viabrea, però, al barri de l'Estació, va sorgir una petita

indústria que cap a l'any 1950 i fins la dècada dels 80 va proporcionar d'escombres de bruc ciutats tan importants com Barcelona, Terrassa, Sabadell, Granollers i algunes poblacions del Maresme, que n'eren grans consumidores, ja que les utilitzaven per fer la neteja municipal.

Els obrers d'aquella indústria anaven a tallar el bruc a les zones del bosc on era més abundant. El tallaven quan encara era una mica verd i el portaven al magatzem. Allí el

Antigament, el bruc es lligava amb l'ajut d'una corda penjada a un arbre.

Detall de com s'estrenyia el bruc quan es feia manualment.

Després de l'incendi de 1994, l'estepa s'expandí amb força. A poc a poc el bruc recupera el seu terreny.

deixaven assecar durant uns dies perquè perdés la petita fulla i fos més fàcil de treballar. Tenien tres màquines amb les quals estrenyien el bruc i l'acabaven de lligar amb filferro amb l'ajut d'unes tenalles.

Es feien escombres de dues menes: les més grans, per escombrar carrers, tenien dues lligades, i el mànec era un pal llarg de fusta. Les que s'utilitzaven per a vaqueries i magatzems eren una mica més petites i el pal era format pel mateix bruc; tenien tres o quatre lligades, segons la llargària.

De bruc d'escombres, ara amb prou feines se'n troba. L'havien anat a buscar a Coll Formic, a Can Oller, a la Plana del Batlle, a Can Campeny i a diferents llocs de la rodalia.

També rebien encàrrecs per fer tanques de bruc per separar ambients en torres, jardins, etc., i umbracles per a plantes, porxadades, para-sols, etc. Actualment, al poble, aquest tipus de treball artesà ha desaparegut.

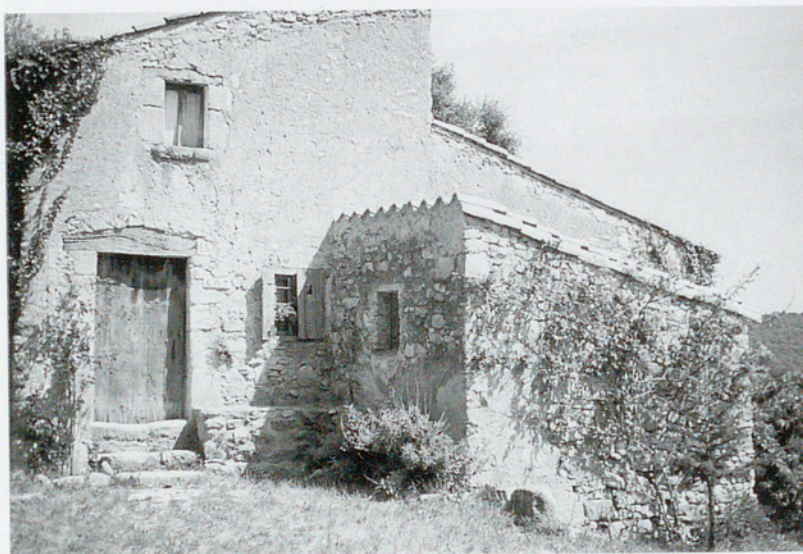

A la porta d'una casa, l'escombra de bruc encara fa un bon servei.

PERSONATGES

21

Cal Gat. En Taquilla era de Cal Gat, del veïnat del Serrat.

54

A Riells i Viabrea, els personatges són gent de la terra, homes senzills, pastors, carboners... Alguns d'ells tenien un do especial que els ha fet perviure en la memòria de la gent. Així, hem sentit a parlar de guaridors i d'altres personatges que pel seu tarannà s'han fet populars.

Un d'aquests fou en Menargues. Era dels Corralets i després va viure a ca l'Escloper. Feia de carboner i sempre anava negre. Els dissabtes baixava a Riells, a la trauca, a fer petar la xerrada i a jugar a cartes, i aprofitava per afaitar-se. Els que llavors eren canalla recorden el contrast que li feia la pell blanca, acabada d'afaitar, amb la resta de la cara, negra pel carbó. Era de la broma

i sempre estava de bon humor. Deia que s'havia d'anar contra el cos: “- Si et demana aigua dóna-li vi!”

A vegades anava a dinar a l'hostal i sempre demanava dos talls de carn. Quan li deien que el preu havia pujat responia: “- Doncs posa-me'n tres, que farem via i tornarà la barata.” Un dia, un noi volia abastar un niu d'esparvers que era dalt d'un faig. Com que no podia abastar-lo va demanar ajuda al carboner, que esmorzava; va acabar d'esmorzar tranquil·lament i va tallar l'arbre a cops de destrall. Quan va caure a terra estrepitosament, li va dir: “ja són teus, abasta'ls!”

En Taquilla també era carboner. Era de Cal Gat, del veïnat del

Serrat. Solia fer les seves campanyes pel Turó de Morou. El lloc on tenia la seva barraca ha donat nom a un esquei.

Formiga, encara que sembli un motiu, era el veritable cognom pel qual es coneixia arreu un altre carboner. Vivia als Corrales de Perarnau i tenia la seva barraca sobre aquest mas, en un lloc que ha quedat anomenat Revolt d'en Formiga. Va compaginar les feines de carboner amb les de carter. Tenia fama d'agradar-li la gresca. A més a més, també era el campaner de Sant Martí. Quan es va morir la seva dona, no va voler que toquessin a mort per

ella, i quan es va morir ell tampoc no les van tocar per respecte al seu desig.

En Pep Bagent és un personatge digne d'esment en aquest capítol. Va viure a Cal Sac. De jove va quedar cec i, acostumat com estava a desplaçar-se pels camins de muntanya, va continuar fent-ho tot sol, amb l'ajuda d'un bastó, pels camins que ja coneixia. Fins i tot encara els arreglava. Anava a Viladrau, a Riells, a Arbúcies, a les palpentes, sense parar esment si era de dia o de nit.

En Trinquela ha fet sempre de pastor. Ha rebut la creu de Sant Jordi. Ara viu a Riells i Viabrea

Un esquei és una massa rocallosa de superfície cantelluda. L'Esquei de la Barraca d'en Taquilla s'anomena així perquè a prop hi tenia la seva barraca aquest carboner.

però havia recorregut tot el Montseny i havia seguit rutes de transhumància mantes vegades amb el seu ramat de xais. Mai no havia comptat les ovelles, però les coneixia totes i no se'n descuidava cap. Vivia a la muntanya, dormia al ras en una clotada, i feia la vida sol durant dies. El bosc era la seva casa.

L'ermita de Sant Llop ha tingut alguns ermitans. En aquest segle se'n coneixen dos: cap als anys 30 s'hi estava una parella d'ermitans que vivien molt pobrament. L'home tocava les campanes, i ho feia especialment quan havia de pedregar, perquè es deia que les campanes de Sant Llop comunien la tempesta. L'any 1984, l'ajuntament va aprovar habilitar l'ermita com a residència per a un seminarista, Josep Badia, però va ser-hi poc temps. Fou el darrer dels ermitans.

Vaiet de Can Berenguer menant una parella de bous.

Revolt d'en Formiga, camí dels Corrals de Perarnau. Prop d'allí aquest carboner hi tenia la seva barraca.

Riells de Montseny als anys 50. El mossèn, en la seva vida pastoral, recorria molts camins i passava arreu. Coneixia prou bé els homes d'aquest país.

Cementiri de Riells de Montseny.

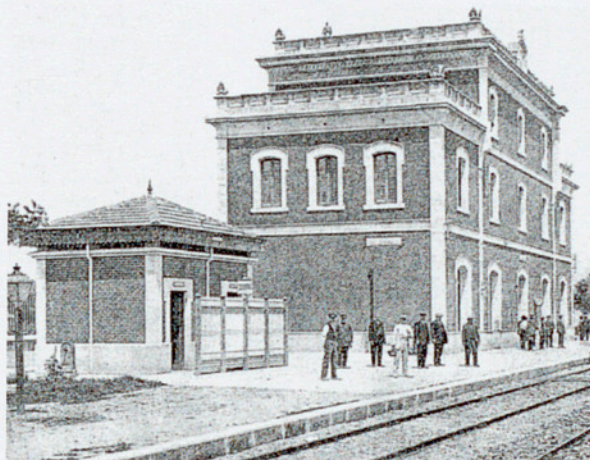
Un dia un pagès de Riells va baixar amb un sac de castanyes per vendre-les al mercat de Sant Celoni. Tenia la intenció d'agafar el tren i a l'estació de Riells va preguntar el preu del bitllet. Li digueren que eren tres pessetes. Indignat pel preu, que considerava abusiu, va continuar el camí a peu per la via, carregat amb el sac, fins arribar a l'estació de Gualba on, després de fer la mateixa pregunta, li digueren que el preu del bitllet era de dues pessetes; a la qual cosa respongué: "Veus, tu t'avens més a raons", i va comprar el bitllet ben convençut del negoci que havia fet. Aquesta feta va ser molt comentada entre el veïnat de Viabrea.

Un home de Riells va haver de fer un desplaçament a Barcelona i va decidir agafar el tren. Anava gaudint d'aquest seu primer viatge i s'hi trobava tan bé que es va ben repapar al seient. Quan va venir el revisor el

va reprendre i li digué una mica enfadat: "posi's bé, home!", a la qual cosa el primer li contestà sense immutar-se i amb aire burleta: "encara més bé?".

Als anys 40 hi havia un fariner que era franquista declarat i sempre feia comentaris a favor de les virtuts del règim de Franco, recentment instaurat. Un dia que va haver d'anar a moldre el gra a Riudarenes, pel camí es va trobar amb una parella de la Guàrdia Civil que li va requisar el carro amb la farina. Des d'aleshores es va acabar de parlar bé d'en Franco, i ja no en va voler saber mai més res.

Un home una mica despistat comentava a un altre que aquell any havia estat un any de dissort, ja que se li havia mort el cavall que utilitzava per fer les feines del camp i una vaca lletera de molt preu. L'amic, una mica desconcertat, li va recordar que també se li

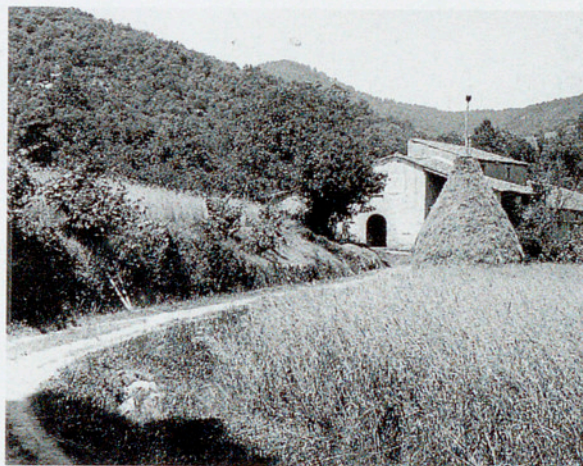
Estació de tren. El tren, amb el pas de mercaderies i viatgers, també fou origen d'anècdotes.

havia mort la dona, a la qual cosa el despistat contestà: “Ai, sí! ja no me’n recordava!”.

Un pagès de Riells, de l’indret de la Serra, no anava mai a l’església, i quan el mossèn li ho va comentar amb aire de retret, l’home li va contestar amb tota tranquil·litat: “però què dieu, mossèn, si hi passo sempre pel davant!”.

Un dia avisaren el mossèn que anés a un mas molt allunyat, que l’home de la finca estava molt malalt. Quan hi va arribar, el pagès ja devia trobar-se bé, i el mossèn, de lluny, el va veure passejant pel camp. En adonar-se de l’arribada del mossèn, l’home va córrer a ficar-se al llit per no haver de donar explicacions enutjoses, però amb les presses no es va treure els esclops i va quedar en evidència.

Un dia el mossèn va voler regalar un llibre a una noia molt eixerida pensant el servei que li podria

Can Pelegrí als anys 50. El tarannà d’alguns homes de la muntanya, entre murri i burleta, ha perviscut en la memòria de la gent més gran.

fer. La mare, amb aire de suficiència, li va contestar: “Gràcies, però no cal, mossèn, que ja en tenim un”.

Una vegada, en anar a enterrar una nena de 13 anys, el mossèn va adonar-se que portava un abric i una bossa d’aigua calenta. En comentar el fet, la mare li va dir: “És que és tan fred, aquest cementiri!”.

A la nit, si es creuaven pel camí uns veïns, no es miraven ni se saludaven, i feien veure que no es veïen segurament perquè tenien por l’un de l’altre. Eren com una ombra, i les ombres no parlen.

Segons Pere Ribot, per a aquella gent el mossèn era un reconfort humà que no tenia la seva arrel en la fe, sinó en el mite.

GUERRA CIVIL 1936-1939

22

El batlle Joan Tardà Fortuny (al centre), que va ser destituït pels fets de 1934, tornà a ser restituint en el seu càrrec l'any 1936 pel govern de la República.

58

Durant la guerra, la majoria de cases només restaren habitades per dones, avis i nens. Els homes marxaren al front i, encara que els combats no es van fer sentir directament a la contrada, el conflicte bèl·lic es féu notar, d'una banda, amb el control dels recursos per part de la municipalitat, sobretot de bestiar boví i de productes del camp, i de l'altra amb l'acolliment de refugiats.

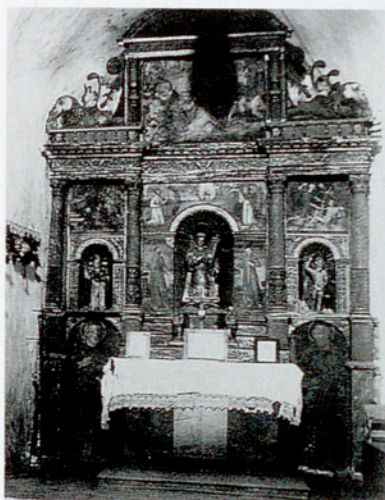
A principis de 1937 a Can Salvà hi havia el magatzem d'una cooperativa que subministrava gèneres als veïns de Viabrea. També havien proveït en alguna ocasió de productes de primera necessitat els veïns de Breda, sobretot de farina, de la qual es trobaven completament desproveïts.

Es van expropiar algunes propietats. L'ajuntament acordà demanar permís al Servei Forestal de la Generalitat per efectuar tals de pollanques, castanyers i suros, per dedicar els terrenys a conreu; aquestes terres serien repartides entre els veïns que no en tenien. De la mateixa manera es va estudiar un sistema per tal de repartir l'aigua de regadiu.

Un altre problema va ser el progressiu augment del nombre de refugiats, sobretot a les darreries del conflicte. Cap a mitjans de 1938 el nombre de refugiats s'aproximava al 20 % de la població. Molts procedien de l'Aragó i estaven recollits en masies. Eren una despesa suplementària per a les arques

municipals, i van ser motiu d'enfrontament amb alguns veïns per la manca de pastures. Atesa l'escassetat de menjar l'ajuntament acordà no donar racionament als forasters instal·lats al poble a partir de l'abril del 38.

L'estació del ferrocarril va esdevenir un centre de classificació de material de guerra; hi havia benzina, armament i material d'intendència que procedia en la seva majoria de donatius internacionals. L'estació estava protegida per una bateria

Altar de Sant Llop abans de la seva destrucció l'any 1936. És curiosa la relació de danys que Mn. Ramon Farré fa acabada la guerra: "En San Lupo de Viabrea destruidos dos altares del siglo XXV"... (sic).

Cal Monjo en l'actualitat. El 19 d'octubre de 1936 les joventus llibertàries de Barcelona van visitar els pavellons d'infants i convalescents procedents del front, que estaven allotjats en aquesta masia.

d'artilleria antiaèria, i quan s'acostava el perill feien anar la canalla a amagar-se al bosc. Els llums de l'estació eren pintats de blau. Per sort, mai no van arribar a bombardejar-la.

L'èxode dels republicans que, derrotats, fugien encaçant el camí de França, al final de la guerra, també va ser un fet dramàtic. La carretera anava plena de carros, bestiar, de persones a peu, afamades, que demanaven menjar a les masies i pobles per on passaven. Durant la retirada van destruir el pont del molí de Ca n'Hosta.

La Guerra Civil va suposar una època de desfermament de passions i un gran trasbals. El març de 1938 es va produir l'assassinat de l'alcalde, Pere Clopés i Vallicrosa, quan venia del bosc de fer llenya.

La postguerra va representar el racionament i l'estraperlo. La Guàrdia Civil va precintar molins

Víctimes de la guerra

Combatents morts al front:

Andreu Clapés Roig, 27 a.
Hosp. Militar de Figueres (rep)
Joaquim Farré Farrés, 41 a.
Front de l'Ebre (rep)
Lluís Farrés Pujós, 34 a. Sant Gregori (franq)
Francesc Magem Clapés, 28 a.
Front del Segre (rep)
Raimon Recasens Rodrigo, 30 a. Vic (rep)
Enric Riera Rosés 37, a. Prades (rep)

Empresonats l'any 1940:

Carles Bassols i Grau, 24 a. (baster)
Fèlix Cortada Iglesia, 50 a. pagès (regidor)
Josep Magén Clopés,, 46 a. pagès (regidor)
Joaquim Mas Campeny, 29 a. (picapedrer)
Josep Rovira Domènech, 49 a. pagès (regidor)
Josep Sala i Mas, 28 a. (pagès)
El mestre, sr. Esteve Garriga i Pla, va ser expulsat del magisteri i s'exilià.

de farina i confiscava carros de blat. Pels camins de muntanya i algunes masies van passar els maquis, i el conegut Quico Sabater va ser vist per l'estació de Riells i Viabrea en la seva darrera fugida, estirat dalt del sostre del tren.

CENTRE DE RESISTÈNCIA

23

Ballada de sardanes davant de l'ermita de Sant Martí de Riells. En el període de la postguerra, foren nombrosos els actes de significació catalanista que van tenir-hi lloc.

60

Després de la Guerra Civil del 1936, al redós de mossèn Pere Ribot, Riells de Montseny va esdevenir a poc a poc un centre de resistència cultural i política sota el franquisme. Aquest indret de la comarca de la Selva és de referència obligada en la història recent del nacionalisme català.

Mn. Pere arribà a Riells l'any 1941, en la difícil època de la postguerra. De seguida va descobrir que en aquell poble no hi havien entrat mai els militars i que era un poble tan independent com abans de la guerra; va pensar que hi podria treballar espiritualment i patriòticament. Va començar fent els casaments i altres cerimònies en català, i de

seguida commemorà la diada de l'Onze de Setembre posant la senyera dalt del campanar.

D'aquesta manera, Sant Martí de Riells es va anar convertint en un lloc acollidor per a moltes persones que es refiaven d'ell i d'aquell indret perquè s'hi podia respirar. L'emplaçament arrecerat i la presència d'un mossèn català amb dedicació literària van propiciar l'escenari de moltes trobades de la resistència antifranquista.

Personatges com Carles Riba, Marià Manent, Max Cahner, Jordi Pujol -que era estudiant de medicina i venia amb bicicleta des de Barcelona- Joan Raventós i molta altra gent el compromesa amb el

nacionalisme català hi tenien un punt de trobada i revivien el sentiment que havia ofegat el franquisme. En paraules de Mn. Pere: "Poden arranar, però no desarrelar". L'abat Escarré, que va fer-hi algunes estades, també va saber apreciar la pau i la tranquil·litat de Riells de Montseny.

No es pretén fer la llista de la gent vinculada d'una manera o altra al Riells d'aquella època, però des dels anònims

excursionistes, els minyons de muntanya, el propi Mn. Batlle - distingit pedagog i dirigent escolta- fins a les personalitats més rellevants, tots eren rebuts amb la mateixa franquesa "en aquest lloc breu i fet punt d'eternitat".

L'any 1954 es van organitzar uns jocs florals que van aplegar una bona colla de gent i representaren la represa al país d'aquestes activitats després de la guerra. Tingueren una forta repercussió en l'àmbit literari catalanista de l'època.

Amb la represa democràtica i la recuperació de les institucions pròpies de Catalunya, Riells ha anat perdent aquesta funció de recer de la cultura catalana de resistència, però continua essent un recer espiritual; ha sabut conservar la simplicitat, la tranquil·litat i la solitud del seu

Mn. Pere Ribot amb un grup de noies-guia.

paisatge. Mostra d'això és que continua essent un lloc d'interès visitat per molta gent que busca la pau.

Mn. Pere Ribot amb l'abat Escarré, en una de les estades de l'abat a Riells de Montseny.

Les tropes franquistes no van arribar a passar per Riells. Possiblement per això es va salvar una placa de pedra que hi ha a la plaça i que diu Plasa de la constitució.

JOCS FLORALS DE 1954

24

*Mn. Pere Ribot durant el seu discurs.
De dreta a esquerra, Alexandre Galí, el
Dr. Pius Font i Quer, l'alcalde de
Riells, Marià Manent, J. M. Boix i
Selva, i Joan Triadú.*

62

El dia 12 de juny de 1954, amb el pretext de recaptar fons per al projecte de reconstrucció de l'església de Sant Martí, es van celebrar a Riells de Montseny uns Jocs Florals en homenatge al poeta Mn. Cinto Verdaguer i a la muntanya del Montseny. L'impulsor de la trobada va ser el també poeta Mn Pere Ribot, rector de Sant Martí.

Fou una festa poètica amb una extraordinària participació, tant de públic -que omplí la plaça de l'església de gom a gom- com d'obres presentades, tant en qualitat com en quantitat, totes elles escrites en llengua catalana.

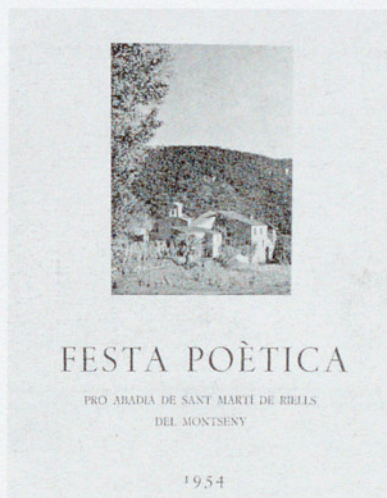
La trobada va representar la manifestació externa, per part

d'un grup important d'intel·lectuals del país, de l'irreductible propòsit de dur a terme la represa de la cultura catalana que el franquisme havia estroncat. La nota musical va ser aportada per l'Orfeó Català i la coral Sant Jordi, que amb els seus cants van emocionar els que allí eren presents. Es van ballar sardanes i es tocà diverses vegades *La Santa Espina*, perquè la gent la demanava una i una altra vegada.

Quant a les obres literàries presentades a concurs, hi havia 67 treballs, la major part reculls de poesia i diversos estudis. Hi foren presents noms tan importants com Carles Riba, Blai Bonet, Joan Fuster, Jordi

Sarsanedes, Felip Graugés, Osvald Cardona, Maurici Serrahima, Josep Miracle, Ferran Soldevila i Esteve Albert, entre d'altres.

El jurat era format per Alexandre Galí, el botànic Pius Font i Quer, Marià Manent, Josep Ma. Boix, Jaume Bofill i Mn. Pere Ribot; actuà com a secretari Joan Triadú. No es procedí a cap selecció prèvia: el primer premi fou per al poema titulat *Els tres Reis d'Orient*, de Carles Riba. Pels seus mèrits s'atorgaren

Portada del llibre que es va editar amb motiu de la celebració de l'acte.

recaigués en autors de les diferents terres que componen els Països Catalans.

D'aquesta diada es publicà un llibre editat pel Bisbat de Barcelona el mateix any 1954, titulat *Festa Poètica*, que recull el projecte, els esdeveniments que tingueren lloc i les obres premiades.

Aquesta trobada tingué una significació pròpia i representà un punt de partida de noves iniciatives. Així, per exemple, de la relació sorgida d'aquesta festa poètica va emergir l'Agrupació Dramàtica de Barcelona, que suposà un dels precedents importants del teatre català actual.

Projecte de reconstrucció de l'església-abadia de Sant Martí de Riells de Montseny, realitzat per l'arquitecte Antoni Fisas.

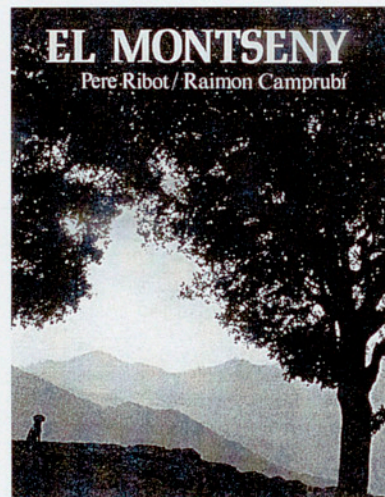
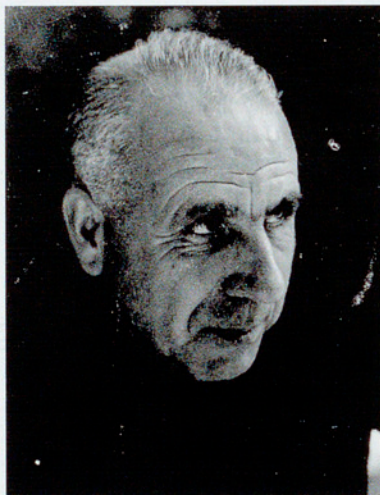
tres accèssits -sense establir entre ells cap gradació- als treballs dels poetes Joan Fuster, Blai Bonet i Jordi Sarsanedes. En ells convergí la felïç i absolutament inesperada circumstància que l'un era de Sueca (València), l'altre de Santanyí (Mallorca) i el tercer de Barcelona. En aquells moments va prendre especial significació el fet que aquest premi

El projecte de reconstrucció no es va dur a terme, però es va refer la façana i es va construir un nou campanar de cadireta.

MN. PERE RIBOT, POETA

25

Mn. Pere Ribot en la seva maduresa i la portada de l'emblemàtic llibre El Montseny.

64

El paisatge de Riells de Montseny no seria complet sense la figura de Mn. Pere Ribot, que hi és vinculat des de l'any 1941, en què va arribar-hi com a rector.

Pere Ribot i Sunyer va néixer el 21 de febrer de 1908 a Vilassar de Mar. De ben menut ja va sentir el despertar de dos sentiments que van ser el motor de la seva vida i que va saber conjuntar admirablement: la literatura i el sacerdoci.

Quan va arribar a Riells va començar a enfilar a peu el camí que des de l'estació del ferrocarril l'havia de portar cap a Sant Martí de Riells. Progressivament va anar veient la vall que s'esbadellava als

seus ulls a cada pas que feia, i se li oferia amb tots els colors i olors del mes d'agost. De seguida va adonar-se que Riells era pau i va pensar que aquest seria un bon lloc per continuar conreant la poesia.

Aquest paisatge, que el va captivar des del primer moment, no el va deixar mai. Representa una de les constants en la seva obra, ja que hi trobà una pau i una tranquil·litat que el van acostar molt a Déu "... i l'home troba a Déu en el paisatge."

La seva poesia neixia de les seves reflexions religioses. Per a ell, fer poesia era una manera de fer oració i amb ella tenia la intenció de penetrar en l'interior del lector, per tal que

l'entengués i l'unís en una mena de comunió espiritual.

Com a prosista va col·laborar en les revistes *Destino*, *Serra d'Or* i en el diari *AVUI*, i va fer més de 200 pròlegs de llibres. D'altra banda era un gran coneixedor del Montseny, del seu paisatge, dels seus homes i les seves creences i mites.

En aquest sentit, un dels seus llibres més aconseguits és *El Montseny*, del qual s'han fet tres

Poema de Mn. Pere Ribot, gravat en una pedra a l'entrada de l'església de Sant Martí de Riells.

edicions, i que fotografà -més amb el cor que amb la càmera- Raimon Camprubí. Ens parla del Montseny, de la muntanya estimada, fent una descripció de tots els pobles que hi ha aposentats, amb la seva història, costum i folklore. El va dedicar a Artur Osona, com a descobridor del cos vegetal del Montseny, i a Guerau de Liost en el combat de llum de *La muntanya d'ametistes*.

En reconeixement a la seva trajectòria, el febrer de 1997 va ser homenatjat en el Palau de la Generalitat, i l'ajuntament de Riells i Viabrea, el 17 de juliol de 1997, el va declarar fill adoptiu. Va morir el 25 d'agost de 1997 a l'edat de 89 anys. És enterrat a Riells de Montseny.

Premis

Mn. Pere Ribot ha rebut nombrosos premis i distincions, uns de caràcter oficial, d'altres més íntims i personals. En tots ells s'ha ressaltat el seu caràcter de persona coneguda del massís i de defensa de la identitat nacional. Destaquen: L'any 1983, la Creu de Sant Jordi, per la seva tasca d'orientació espiritual i de cultura que ha contribuït, en l'època més difícil, a conservar la nostra identitat nacional, i per la seva aportació a la poesia des de l'espiritualitat i la finor simbolista.

L'octubre de 1986, el premi de la Fundació Jaume I Ciutat de Barcelona, pel seu mestatge i hospitalitat, que van fer de Riells un lloc de trobada de la resistència cultural.

El novembre del 1989, el Premi de Defensa, Divulgació i Estudi del Medi Natural del Montseny, per la seva obra poètica basada en l'evocació i defensa d'aquest massís.

D'entre els homenatges més entranyables s'escau el que li va fer l'Amical Mauthausen el 9 de març de 1997, en agraïment per l'acollida que els dispensà en els anys més difícils.

TOPONÍMIA DELS HOMES

Ca l'Escloper	Can Joia
Cal Barraquer	Can Llop
Cal Battle	Can Magí
Cal Boc	Can Manuel
Cal Bord (Nou)	Can Marlet
Cal Bord Vell	Can Masó
Cal Dimoni	Can Mora
Cal Gall	Can Nadeu
Cal Gat	Can Pega
Cal Gravat	Can Pelegrí
Cal Marxant	Can Pelló
Cal Monjo	Can Pep Manel
Cal Noi Xic	Can Perarnau
Cal Pagès	Can Pere Llop
Cal Robert	Can Pere Roig
Cal Romualdo	Can Petranga
Cal Sac	Can Pi
Cal Sastre	Can Pijaume
Ca n'Amat	Can Pistola
Can Baldiri	Can Pla
Can Belluga	Can Plana
Can Bernat	Can Poncella
Can Bielic	Can Pruna
Can Bolet	Can Pujol
Can Bosc	Can Quel
Can Breta	Can Quelet
Can Castellet	Can Riboies
Can Cervera	Can Roc
Can Clotet	Can Roig
Can Costa	Can Rosals
Can Cus	Can Rumia
Can Devesa	Can Salvà
Can Flassada	Can Sardenya
Can Ganyes	Can Tabal
Can Gelpí	Can Toni
Can Goita	Can Tordera
Can Gresa	Can Trias
Can Guillem	Can Vergit
Can Guillot	Can Xaraia
Ca n'Isclé	Can Xinel·la
Can Jaume	Casa Joanet
Can Joan	Casa Nova d'en Batllori

Casa Nova d'en Fogueres
 Casa Nova de Can Plana
 Comafosca
 El Beier
 El Morer
 Els Corralets
 Els Corral·ls d'en Perarnau
 Els Roures
 Els Vimeners
 Església de Sant Llop
 Església de Sant Martí
 Forn d'en Ribes
 Fortuny de Baix
 Fortuny de Dalt
 Hostal Bell-Lloc
 Hostal Les Agudes

La Feixa Llarga
 La Granja d'en Joia
 La Guingueta
 La Rajoleria
 La Torre
 Les Oliveretes
 Masia de Fogueres
 Molí d'en Bosc
 Molí d'en Joia
 Molí de n'Hosta
 Pla de Fogueres
 Pla de Saba
 Pou de glaç de n'Hosta
 Sant Climent
 Torre de can Pega

TOPONÍMIA DE LA TERRA

Aguda del Corral	El descàrrec
Bac d'en Roig	El suro gros
Bac de Can Quelet	Els aranyons
Bac de la Gepeta	Els dos sotets
Camí de la Roureda verda	Esquei Blanc
Camí dels Passejadors	Esquei de Morou (1.295 m)
Camp dels Corral·ls	Esquei del Llamp
Castanyers d'en Roc	Esquei dels Esparvers
Clot de Collsamola	Esqueis Barraca d'en Taquilla
Clot de l'Infern	Fageda llarga
Coll de Castellet·ls (421 m)	Greu donat
Coll de la Mosquera (1.207 m)	La Collada Alta
Coll del Portell del Bisbe	La Costa Roja
Collada de la Coma (828 m)	La Creu
Collada de Llebro·sa (1.260 m)	La Fagedella (867 m)
Collada del Mig	La Marianna
Collada Xica	La Peça d'en Callís
Collet de Can Julià	La Pedrera
Collet de Can Pistola	La Ventosa
Collet de Palomeres	Les Carnisseries (265 m)
Collet Xic	Les Fosses
Collsamola (1.099 m)	Les Saleres dels Corral·ls
Coma de les Illes	Les Toixoneres
Dona morta	Peça d'en Pla de Saba
Coll de l'Escala (1.033 m)	Penya Maldita

Pi de la peça d'en Callís
Pla d'en Ramis
Pla de Can Xinel·la
Pla de la Feixa Llarga
Pla de les Broses
Pla de les Vigues
Pla de Llops
Pla de n'Iscele
Pla de Saba
Pla gran de la Cornera
Pla Sescorts
Plana d'en Marge
Puig Arboç (1.066 m)
Puig Burguer (1.199 m)
Puig Cubell
Puig de l'Escala (1.043 m)
Puig de la Coma
Puig de la Cornera
Puig de la Grapisa (1.189 m)
Puig dels Plans (1.200 m)
Puig Pont de l'Aliga
Revolt d'en Formiga
Roca Cavallera
Roca de l'Abat
Roca de l'Avell (209 m)
Roca del Moro
Roca dels Llums
Roca dels Roqueters
Roca Gibrella

TOPONÍMIA DE L'AIGUA

Font Canyonal
Font d'en Menjahòsties
Font de Can Baldiri
Font de Can Belluga
Font de Can Ganyes
Font de Can Tordera
Font de Comafosca
Font de Fangueits
Font de l'Escala
Font de la mare
Font de la Pepa
Font de les Fogueres

Roca Guilleuma
Roca-que-seu
Rocablanca
Saleres d'en Roig
Serra Curta
Serra de Can Pelló
Serra de Can Plana
Serra de Sant Llop
Serra del Llamp
Serrat de Collsamola
Serrat del Llop
Serrat dels Gossos
Sureda d'en Joia
Terma negra
Turó Alt
Turó de Castellar (677 m)
Turó de Castellet
Turó de l'Aguda (767 m)
Turó de la Vinya
Turó de Morou (1.307 m)
Turó de Murgolers (941 m)
Turó de Palomeres
Turó del Beier (871 m)
Turó del Botiró
Turó del Montseny
Turó del Saliquet
Turó dels Aranyons (675 m)
Turó dels Emprius

Font de les Illes
Font de Pelegrí
Font del Grèvol
Font del Pigot
Font del Pou
Font dels Ases
Font Pollosa
Font Vermella
Font Xica
Les Fontiques
La Canal Curta
La Canal Llarga

Riera de Riells
Riera Xica
Sot Bassa del Tombo
Sot d'Abellós
Sot d'Abreta
Sot d'en Joia
Sot d'en Menjahòsties
Sot d'en Poncella
Sot d'en Xemaní
Sot de Cal Gat
Sot de Cal Gravat
Sot de Can Baldiri
Sot de Can Devesa
Sot de Ca n'Iscele
Sot de Can Pistola
Sot de Can Quelet
Sot de Can Romualdo
Sot de Comafosca
Sot de l'Escala
Sot de l'Infern
Sot de la Bassa Nova
Sot de la Coma
Sot de la Soleia
Sot de les Daines

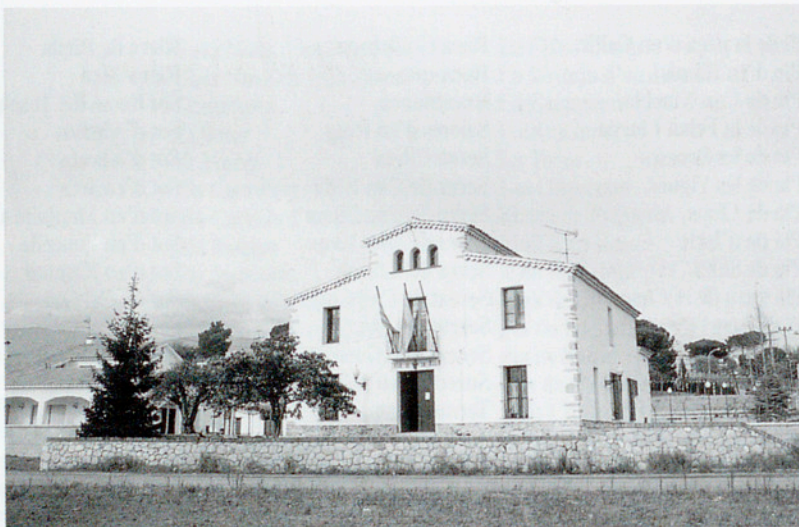
Sot de les Fontiques
Sot dels Llancers
Sot de les Oliveretes
Sot de Malhivern
Sot de Pere Boadella
Sot de Rocablanca
Sot de Rocanegra
Sot del Botiró
Sot del Burro
Sot del Forn
Sot dels Bouers
Sot dels Gitanos
Sot dels Güers
Sot dels Passejadors
Sot dels Rouers
Sot dels Verns
Sot dels Vimeners
Sot Gran
Sot Llobater
Torrent d'en Plana
Torrent de Can Bernat
Torrent de Sant Llop
Torrent de Valljuiga
Torrent dels Vimeners

*El mític Pont de l'Aliga, que inspirà
a Mn. Pere un bell llibre
de poemes amb el mateix títol.*

L'AJUNTAMENT

26

*Can Salvà
en l'actualitat.*

68

En l'actualitat l'ajuntament té la seva seu a la Masia de Can Salvà però, al llarg del temps, ha estat ubicat a diferents locals, que la majoria de vegades no reunien les condicions adients.

El més antic que es coneix era situat prop de l'hermita de Sant Martí de Riells que era el nucli de població més important. A principis d'aquest segle, per facilitar l'accés dels vilatans, es va traslladar al lloc anomenat la Guingueta, prop de la vila de Breda. En els anys de la Guerra Civil l'ajuntament va ser traslladat provisionalment a la rectoria de Sant Martí de Riells; en acabar la contesa va tornar a la Guingueta. A mesura que s'anava incrementant la població de

Viabrea la de Riells disminuïa, i mentre es buscava una millor ubicació per a l'ajuntament, el consistori va estar de manera provisional al barri de l'estació en unes dependències annexes al local que feia les funcions d'escola.

Finalment, el 2 de maig de 1974, es va signar l'acceptació per part de l'ajuntament de l'antiga masia de Can Salvà, que oferien els promotors de la urbanització del mateix nom. L'edifici passava a formar part del patrimoni del poble, amb la idea que fos remodelat i se li donés la utilització definitiva com a seu de l'ajuntament.

S'habilità la part dreta dels baixos com a habitatge i la part

esquerra com a biblioteca, es reservà el primer pis com a dependències de l'ajuntament i jutjat, i es convertí el que eren les golfes en una sala polivalent: sala de plens, sala d'exposicions i sala d'actes.

L'1 de juliol de 1978 va tenir lloc la seva inauguració. Mn. Pere Ribot i Sunyer va beneir les instal·lacions en un acte solemne en què paral·lelament se li va fer un homenatge de gratitud. En aquest mateix acte també es va tributar una emotiva memòria de respecte i agraïment als batlles que des de

l'any 1921 havien estat al capdavant de l'alcaldia, alguns dels quals van exercir el càrrec en moments difícils i compromesos.

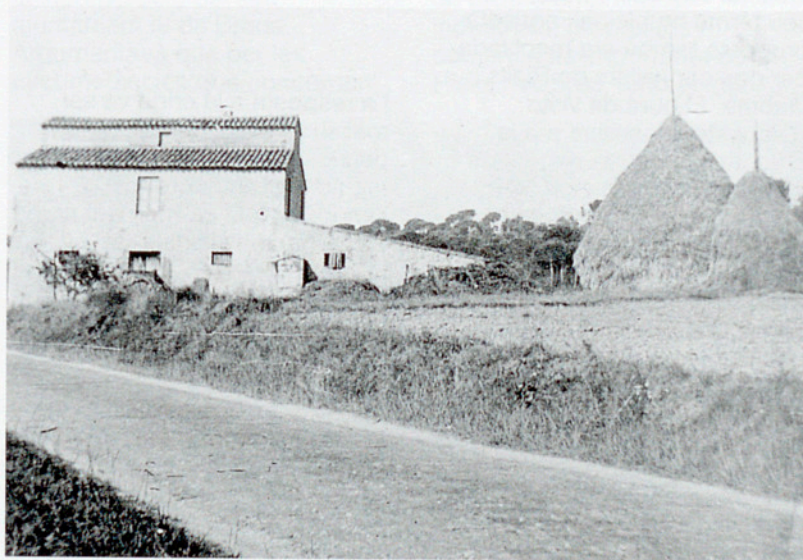
Posteriorment es va acabar d'urbanitzar la plaça. El dia de Sant Jordi de 1994 es va inaugurar la font, que en el seu moment va despertar una viva polèmica entre els vilatans, tant a favor com en contra.

Actualment també s'hi troben les dependències de la policia municipal. La plaça, juntament amb el Casal del Poble, configura un lloc de reunió, ahora que delimita la zona de serveis: escoles, correus, poliesportiu...

Relació de batlles

Data nomenament Nom

Data nomenament	Nom
abans de	
7.08.1921	Joan Ferrer Pujós
01.04.1922	Josep Iglesias Planiol
14.10.1923	Isidre Sureda Riera
13.04.1924	Josep Marlet Berenguer
25.04.1926	Andreu Arenas Canaleta
07.03.1929	Francesc Magem Llobet
17.04.1931	Enric Riera Rosés
25.04.1931	Joan Tardà Fortuny
16.10.1934	Josep Iglesias Planiol
12.05.1935	Josep Magsaló Clapés
23.02.1936	Joan Tardà Fortuny
19.07.1936	Joan Planas Cruells
19.10.1936	Pere Clapés Vallicrosa
15.03.1938	Joan Planas Cruells
03.04.1938	Josep Magem Clapés
10.02.1939	Lluís Miquel Santos
21.04.1939	Josep Montsant Clapés
05.03.1943	Lluís Miquel Santos
19.07.1946	Joan Font Casas
03.05.1954	Joan Clapés Amargant
29.09.1954	Ramon Talleda Ferrer
14.05.1962	Joan Clapés Gras
18.09.1963	Josep Riera Aymà
05.02.1969	Joan Mompí Adroguer
15.02.1972	Joaquim Montsant Clapés
19.04.1979	Miquel Aparicio López
01.01.1993	Josep Ferrer Farrés

El fet que l'ajuntament hagi tingut fins fa pocs anys un escàs volum de gestions, juntament amb els trasllats ocorreguts en les darreres dècades, han fet que l'arxiu municipal sigui bastant recent.

La masia de Can Salvà abans de la restauració que la convertiria en seu de l'ajuntament l'any 1978.

INTENTS D'ANNEXIÓ

27

Per rebre el governador es va habilitar una sala que va cedir l'empresa Lacpur, situada al costat de les dependències municipals.

70

Des de finals de segle passat, i coincidint amb la delimitació dels termes municipals, ha anat apareixent de manera recurrent al llarg dels anys la idea d'agrupació amb els municipis veïns. Breda va fer propostes d'agrupament l'any 1924, i Gualba l'any 1935, però no reeixiren.

Cap a l'any 1950 van tenir lloc uns incidents que haguessin pogut ser especialment importants per al futur de Riells i Viabrea, i que van estar a punt de significar la desaparició del municipi com a tal. Durant aquells anys l'ajuntament estava situat a la Guingueta, a tocar del municipi de Breda.

Pel que sembla, l'ajuntament de

Breda va iniciar els tràmits per intentar l'agregació de la localitat de Riells i Viabrea al seu terme municipal; aquesta proposta també era recolzada per dos consellers de Riells i Viabrea. El punt de vista d'aquests consellers era la preocupació per la manca de recursos del consistori, ja que els ingressos no arribaven ni per pagar el secretari.

Assabentats alguns veïns, i en considerar que la pretensió era perjudicial als seus interessos, van iniciar una mobilització per recollir firmes i fer-les arribar al batlle, Sr. Joan Font i Cases, demanant-li que fes tot el possible per evitar l'agrupament.

La resposta a la crida va ser massiva: més d'un 80 per cent dels caps de casa es van manifestar en contra de l'annexió, que de moment no es va arribar a materialitzar.

Però al cap d'uns anys, el març de 1968, des de la delegació del *Ministerio de la Gobernación de Gerona*, es torna a remoure aquest tema. L'ajuntament de Breda havia reiniciat l'expedient per a constituir una agrupació a efectes de sosteniment d'un secretari comú. Un escrit del *Jefe Provincial del Servicio*

Participo a V.S. que en este Gobierno Civil se tramita, a instancia del Ayuntamiento de Breda, expediente para la constitución de una Agrupación a efectos de sostenimiento de Secretario común con ese Ayuntamiento, en el que con esta fecha se ha acordado conceder audiencia a esa Corporación de su Presidencia por término de treinta días improrrogables.

En su virtud, ruego a V.S. evacue el referido trámite exponiendo lo que corresponda a los intereses de ese municipio con relación a la expresada Agrupación, quedando apercibido de que la no contestación dentro del plazo indicado no impedirá que el expediente siga su curso sin más.

Dios guarde a V.S. muchos años.
EL GOBERNADOR CIVIL,
P.O. EL SECRETARIO GENERAL.

Josep Riera Aymà

Carta del Govern Civil de Girona de l'any 1968, notificant a l'ajuntament de Riells la instància de l'Ajuntament de Breda amb la finalitat de constituir un ajuntament comú.

suggeria al batlle de Riells i Viabrea, Sr. Josep Riera Aymà, la incorporació del seu ajuntament al de Breda. Argumentava que per les circumstàncies que concorrien

Dades dels votants

L'any 1968 hi havia un total de 131 cases. Els caps de casa de 98 d'elles van firmar en contra de l'annexió per part de Breda, segons la següent distribució per nuclis:

	total cases	firmer	no firmer	deshabitades
Riells	67	52	12	3
Viabrea	64	46	12	6
Total	131	98	24	9

en els municipis era procedent l'agrupació. A més, recordava que cada ajuntament que havia participat en una incorporació o fusió rebia 500.000 pessetes.

Una altra vegada es va trametre un escrit, aquest cop signat per un grup d'empresaris, industrials, propietaris i comerciants importants de Riells i Viabrea, amb el qual

expressaven la seva oposició a l'agrupació d'una vegada per totes, i manifestaven auguris de prosperitat immediata per a la vila, per la qual cosa opinaven que no calia recórrer a fer cap mena d'agrupament.

Hi va haver una setmana crucial en què el governador de Girona, interessat en l'agregació de Viabrea a Breda i de Riells a Arbúcies, feia valer la seva influència; però, finalment, sembla que la comtessa Alba de Liste, que també tenia interessos immobiliaris a Viabrea, podria haver fet gestions al ministeri a Madrid, i d'aquesta manera haver donat l'impuls definitiu en contra de l'annexió.

Visita del governador civil de Girona al municipi. Cap als anys 60 l'ajuntament estava situat a la Guingueta.

ENSENYES MUNICIPALS

28

El Turó de Morou va ser durant molts anys ensenya municipal.

72

L'any 1876, en el segell municipal de Riells i Viabrea, que era ovalat, hi figurava la corona reial sobre un escut amb dos lleons i dues torres. A tot volt es llegia la inscripció *Ayuntamiento Constitucional de Riells y Viabrea*.

Aquest segell es va utilitzar fins que va ser substituït per un segell rodó que representava una muntanya amb la inscripció *MOROU*, fent referència al turó del mateix nom, que és el cim més alt del terme. Al voltant es llegia la mateixa inscripció que en el segell anterior: *Ayuntamiento Consal de Riells y Viabrea*. Aquest segell s'ha anat modificant segons el moment

històric. Així, en determinades èpoques, se suprimeix el terme constitucional. L'any 1935 n'hi ha un en català amb la inscripció *Ajuntament de Riells i Viabrea*.

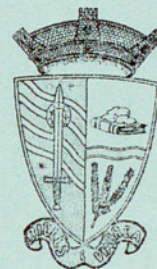
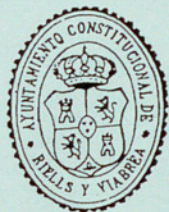
Respecte del segell, hi ha anècdotes curioses: sobta veure en un document oficial de 1939, al costat de *III año triunfal, Arriba España*, el segell amb la inscripció *Ayuntamiento Constitucional de Riells y Viabrea*. Més endavant apareix la inscripció *MONOU*, segurament per error de la impremta, que va substituir la R de Morou per una N.

Pel que fa a l'escut municipal, complint amb les disposicions dictades, el 13 de gener de

1981 l'ajuntament aprovà obrir un expedient per canviar l'escut del municipi, que fins aleshores havia estat el del turó de Morou.

Per definir el nou escut es va encarregar l'estudi a Numismàtica Xavier i Ferran Callicó, que va proposar un escut basat en el que havia fet Manuel Bassa i Armengol, que finalment va ser desestimat.

L'heraldista Armand de Fluvià, a petició de la direcció general d'Administració Local, va fer una nova proposta:

Es tracta d'un escut quadrat, recolzat sobre un dels seus angles, dividit en dues meitats. La meitat esquerra representa Riells i la meitat dreta Viabrea, els dos nuclis que formen el municipi.

A la part esquerra hi figuren els rierols que van donar nom a Riells i l'esposa i la ferradura de

Sant Martí. A la part dreta hi ha un llibre tancat amb tres còdols que recorden el martiri de Sant Esteve, la riera de Sant Llop i una mata de bruc que simbolitza el nom de Sabruquera, amb què era coneguda Viabrea antigament.

L'any 1982, l'ajuntament va aprovar aquesta proposta d'Armand de Fluvià i es modificà la forma de l'escut fent-lo ogival i afegint-hi algun altre detall. Restava pendent de l'aprovació definitiva per part del departament de Governació de la Generalitat de Catalunya.

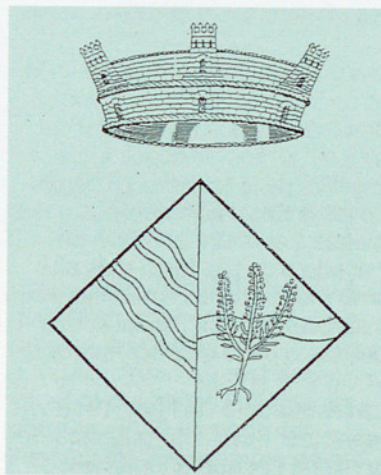
Després de diversos informes de l'Institut d'Estudis Catalans, l'any 1984 el Sr. Armand de Fluvià rectificà la seva proposta -que hauria de configurar l'escut definitiu- rectificació per la qual

L'actual ensenya municipal manté, amb algunes modificacions, els símbols proposats inicialment per Armand de Fluvià.

Al llarg dels temps, el segell municipal ha anat canviant d'acord amb l'època i els governs. Durant un temps, i segurament per error d'impremta, MONOU va ser l'enseny.

s'ometen els símbols de Sant Martí, Sant Esteve i Sant Llop, i que resta encara pendent d'oficialització.

Darrera proposta de l'Institut d'Estudis Catalans per a l'escut de la població.

SALA D'EXPOSICIONS

29

Inauguració de l'exposició de pintures i dibuixos "La festa: colors i olors", de l'artista vilanoví Massana i Saburit.

74

La masia de Can Salvà és una de les més antigues de Viabrea. En restaurar-la per ubicar-hi la nova seu de l'ajuntament es va pensar en quina utilitat es podria donar al que havien estat les golfes de la masia.

Les golfes estaven situades en la tercera planta de l'edifici, i tenien una estructura de tipus basilical; és a dir, en lloc de seguir la linealitat de la teulada, les parets de les golfes s'aixecaven un o dos metres, i el sostre quedava de l'alçada d'un pis, força més alt i amb més bona accessibilitat. Així s'aprofitava millor l'espai com a pallissa o per a guardar-hi el gra.

La restauració de l'any 1978 va respectar l'estructura bàsica de la masia i el que antigament

havia estat el graner ara és una sala allargada, de planta rectangular (10 x 4,5 m), amb una superfície de 45 m², a la qual s'accedeix des de la planta principal per una escala estreta i una mica dreta. Per les seves característiques i ubicació, es va pensar que podria tenir un ús polivalent.

Generalment s'hi reuneix el consistori per als plens i s'hi fa alguna reunió o trobada, però l'ús més remarcable se li va donar com a sala d'exposicions.

La primera exposició va tenir lloc l'any 1990 i va ser impulsada per una comissió formada per socis del Casal d'Avis: Josep Aguirre, Joan Escudé i Daniel Vidal. Es

tractava d'una mostra d'eines, llibres i objectes casolans diversos amb un denominador comú: tots eren objectes que havien deixat de tenir un ús pràctic; el pas del temps, que els havia deixat en desús, els conferia ara l'atractiu de les coses antigues. Així s'establí un paral·lelisme amb la vella masia restaurada.

Posteriorment, aquesta iniciativa va tenir continuïtat amb exposicions temàtiques d'artistes i artesans del municipi i la comarca. La filosofia que orienta les exposicions és donar

a conèixer les creacions i els treballs d'aquestes persones.

Des de la primera exposició de l'any 1990 les golfes de Can Salvà han acollit tota mena de produccions, des d'objectes antics a pintures, artesanía, pessebres, etc., realitzats per persones més o menys reconegudes, però vinculades d'una manera o altra al municipi.

Com a sala d'exposicions resultava una mica justa però aquest aspecte quedava compensat per l'ambient acollidor i entranyable amb què ha impregnat la trentena d'exposicions que ha albergat.

Actualment s'ha buscat un espai alternatiu, a peu pla de la

Sala d'Exposicions
"Les Golfes" de Can Salvà

L'Ajuntament de RIELLS I VIABREA,
la Comissió Organitzadora i el
Casal d'Avis, es complauen en
convidar-vos el proper dia
3 d'agost, a les 8 del vespre,
a l'inauguració de la

I.^a Mostra de
Recull de Fotografies,
Antiguitats i Curiositats

Riells i Viabrea, juliol de 1990

Relació d'exposicions

Data	Tema	Autor
03.08.90	Fotografies, antiguitats i curiositats	J. Aguirre, J. Escudé i D. Vidal
27.09.90	Pintures	Josep-Daniel Vidal
19.04.91	Olis i pastels	Elena Ortega
20.07.91	Olis i dibuixos a carbó	Joaquim Xamaní
16.04.92	Brodats Lagarterana	Carme Muñoz
01.05.92	Terrissa i ceràmica	Josep i Albert Ferrer
28.07.92	Serralleria artística	Dídac Bonilla i Aroca
28.07.92	Escultures	Colomo-Azcona
01.05.93	Fauna del Montseny	Museu Comajoan
14.06.93	Brodats Lagarterana	Carme Muñoz
10.07.93	Olis i pastels	Elena Ortega
31.07.93	Mobles en miniatura	Josep Ma. Montplet
31.07.93	Objectes de regal i decoració	Vicenç Soler
04.12.93	Pessebres i temes nadalencs	Josep Aguirre
23.04.94	Mostra de punt i malla	Maria Trunas
05.08.94	Ermites de Catalunya	Callol-Genovart
09.09.94	Olis i pintures	Dolors Guich
16.12.94	Pessebres i temes nadalencs	Diversos
16.12.94	Exposició-concurs de felicitacions	Alumnes Escola El Bruc
17.03.95	"El foc a la memòria"- Pintura	Horacio Caballero
01.04.95	Exposició d'olis i flors seques	Glòria Illa
04.08.95	Serralleria artística	Dídac Bonilla i Aroca
24.11.95	Olis i aquarel·les	Carmen i Yolanda Miranda
15.12.95	Pessebres i temes nadalencs	Diversos
19.04.96	Talles i maquetes de fusta	Josep Ors i Camañas
01.06.96	Pintura: tres generacions	R. Lecha, F. López i T. Ferrer
02.08.96	La festa: colors i olors (pintura i dibuix)	Masana Saburit
24.08.96	VIII Premi Montseny de Fotografia	47 participants
12.10.96	Olis	Anna Daniel
08.11.96	Olis i aquarel·les	Amparo Herrero

75

*Invitació de l'ajuntament
a la inauguració de la primera
exposició que va tenir lloc
a la sala Les Golfes de Can Salvà.*

plaça, per facilitar-hi l'accés a la gent gran, tot continuant dins de la mateixa línia d'exposicions. Aquest espai, situat al costat de l'oficina de correus, no té, malgrat tot, l'encant de les antigues golfes.

ACTIVITATS CULTURALS

30

*Reunió de dones cosint, a Viabrea.
Temps enrera les activitats socials
sovint giraven entorn
de les feines domèstiques.*

76

Contràriament a d'altres pobles de la comarca, a Riells i Viabrea no hi ha antecedents significatius d'entitats culturals o recreatives. Cal exceptuar la creació, en plena postguerra i sota l'auspici del *Ministerio de Educación y Descanso*, del popular "Xiringuito", en el barri de l'estació.

El diumenge a la tarda s'hi feia ball. Hi anava molta gent de les rodalies. La música a vegades era de tercets o quintets de Breda o Sant Celoni, però la majoria de les vegades es feia servir un manubri, instrument del qual hi havia autèntics artistes. Aquest local va mantenir la seva activitat durant uns 15 anys i va anar prenent un

gir una mica diferent al que estava previst, fins que va ser tancat cap als anys 60.

En aquests darrers anys, però, hi ha diversos col·lectius que estan fent esforços considerables per tirar endavant una sèrie de projectes de caire social, que reflecteixen d'una banda la mancança existent i d'altra banda la inquietud que hi ha en aquest sentit. Així, doncs, hi ha intents d'endegar activitats en diferents camps: teatre, gimnàstica, activitats manuals i artístiques, culinàries, etc.

D'aquests col·lectius, destaca la gent gran del poble que, cap a l'any 1983, va iniciar els tràmits per tal de legalitzar una associació de jubilats. Reunits

en assemblea el 28 de gener del 1984, van constituir la junta del Casal d'Avis, que es regia per uns estatuts aprovats per la Generalitat.

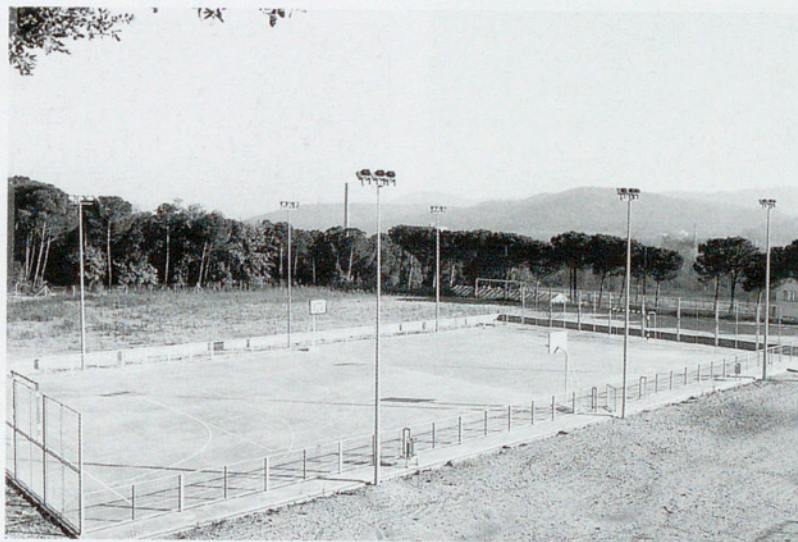
Aquesta junta, que en aquell moment representava un col·lectiu amb un pes demogràfic important, va començar a fer veure a l'ajuntament la necessitat de disposar d'un local municipal.

L'ajuntament es va prendre seriosament la proposta i, després d'un temps

relativament curt per a realitzar una obra d'aquesta envergadura, l'any 1985 es feien els plànols i el 1987 s'inaugurava el Casal del Poble que donaria acollida al Casal d'Avis i al jovent, en un intent d'aplegar gent de diferents edats en un projecte comú.

També amb el patrocini de l'ajuntament, l'any 1992 començà a funcionar el Club Riells i Viabrea, inicialment pensat per desenvolupar activitats lúdiques i festives, especialment adreçades a la joventut, però obertes a tothom.

La problemàtica sorgeix quant a la disponibilitat de locals ja que, si bé el Casal del Poble és un local molt agradable, que consta de dues plantes amb

Pista poliesportiva inaugurada l'any 1997.

servei de bar, perruqueria, consultori metge i sala d'actes, ha quedat petit de seguida en relació al creixement que ha

experimentat el poble en aquests darrers anys.

El 20 de juliol de 1997 es va inaugurar la pista poliesportiva descoberta, que possibilitarà la creació d'entitats esportives, de les quals també hi ha mancança. En aquest sentit, l'esperança i el repte que té plantejat el municipi de cara als propers anys és la creació de nous espais que puguin donar resposta a les necessitats creixents d'un poble en franca expansió.

Casal del Poble.

L'ESCOLA

31

El nou edifici escolar de Riells i Viabrea, construït l'any 1982, ja ha sofert algunes ampliacions. Tot i això, ha quedat petit a causa del creixement demogràfic.

78

Es tenen referències que, a les darreries del segle passat, Mn. Joan Godori, fill de Can Joia de Riells, a més de complir les obligacions espirituals del seu càrrec també ensenyava de lletra els infants; però la primera referència formal a les escoles és la Junta de Beneficència, de la qual depenien els temes d'ensenyament, l'agost del 1927. No hi ha constància de cap actuació per part d'aquesta junta.

L'octubre de 1931, durant la Segona República, es crea el *Consejo Local de Primera Enseñanza de Riells i Viabrea*, essent alcalde el Sr. Joan Tardà. Inicialment formaren aquest consell el mestre, el metge, un representant de l'ajuntament, un

representant dels pares i una representant de les mares, d'entre els quals s'escollia president i secretari, que solia ser el mestre.

Aquest òrgan tenia certes similituds amb els actuals Consells Escolars dels centres d'ensenyament obligatori. Crida l'atenció que, a diferència dels actuals, que no discriminen entre els representants de pares, mares o tutors, en el *Consejo Local* els pares i les mares tenien el seu representant respectiu.

En aquelles dates, a Riells, només hi havia una escola, amb un sol mestre: a Can Joanet. Els infants de Viabrea havien anat sempre a l'escola de Breda. La mainada hi anava fins als 12 o 14 anys i després es quedaven

a treballar a casa. N'hi havia que hi tenien una hora i mitja de camí o més. Si afegim que als infants de seguida que podien se'ls assignaven algunes de les moltes feines que calia fer al mas, no és estrany que l'absentisme escolar tingués una forta incidència.

L'any 1932, el *Consejo Local de Primera Enseñanza* va acordar crear una biblioteca. El mestre de Riells, el Sr. Juan Artola Acarín, va ser-ne l'impulsor, i va oferir els seus llibres per iniciar-la. L'ajuntament va fer una donació de 50 pessetes. Així mateix, el consell va iniciar els

tràmits per sol·licitar a l'ajuntament la construcció de dos nous edificis escolars amb casa-habitació per al mestre, un a Riells i l'altre a Viabrea.

Amb alguns entrebancs, l'any 1934 es va habilitar finalment un local-escola a Viabrea, que va ser una de les primeres escoles mixtes de la comarca. És a dir, que nens i nenes compartien la mateixa aula, sense distinció.

L'any 1950 es va crear la *Junta Municipal de Enseñanza*, presidida per l'alcalde. Estava composta per un regidor, un representant de l'Església, un pare i una mare de família, el metge i la mestra, que feia les funcions de secretària. L'any 1961 es va inaugurar el nou edifici escolar a Riells, que va

Alumnes de l'escola de Viabrea el dia de la Primera Comunió.

Relació de mestres

Anys Riells / Viabrea (V)

1923-26	Jaume Llopart Moner
1927-33	Juan Artola Arcarín
1932-34	Juan Viñas Carles (V)
1933-33	Juan Roquet
1933-36	Francisco Julià Blanch
1934-36	Esteve Garriga Pla (V)
1936-37	Emili Hubach Aucientes
1940-46	Manuel Pedrola Gallina
1946-47	Domingo Betge Romà
1945-59	Ricardo Mateu (V)
1949-75	Victòria Pajerols Casals
1959-70	Maria Martí Valls (V)

L'escola de Riells va ser tancada el curs 1975/76. La de Viabrea va romandre en una aula habilitada fins que l'any 1982 es va inaugurar la nova escola, El Bruc, a Can Salvà.

ser tancat el 1975 per la disminució del nombre d'alumnes. L'escola de Viabrea continuava en un local del barri de l'estació.

Finalment, en el curs 1982-83 s'inaugurà l'escola pública "El Bruc", de nova construcció, integrada en el que va esdevenint el nucli urbà de Riells i Viabrea, a Can Salvà, on es concentra la majoria de serveis (ajuntament, escola, correus, metge, casal, zona esportiva...).

Mestra i alumnes de l'escola de Viabrea cap als anys 1970.

EL MERCAT SETMANAL

32

Plaça del Mercat de Riells i Viabrea.

80

Des de temps molt antics, els pobles han generat llocs de trobada per fer intercanvis de mercaderies primerament, i més endavant, amb l'aparició de la moneda, per a la seva compravenda. Aquestes reunions, segurament iniciades espontàniament, s'han anat organitzant i, així, els mercats han anat evolucionant, fins avui.

Cap als segles XI o XII, a Catalunya els mercats ja eren una activitat generalitzada i es van anar especialitzant en dies determinats, de manera que els marxants podien seguir un itinerari comercial: dilluns a Santa Coloma de Farners, dimarts a Hostalric, dimecres a Sant Celoni, dijous a Granollers, dissabte a Vic...

Per aquestes contrades, un dels mercats més antics i amb més forta incidència és el que té lloc els dimecres a Sant Celoni. Va arribar a ser molt important, ja que en el segle XII hi ha constància que tenia mesures pròpies, com ara la quartera, anomenada quartera de Sant Celoni.

El mercat era un lloc d'intercanvi en el sentit més ampli: mercaderies, notícies, modes, novetats, etc. Per a algunes persones que vivien aïllades -a vegades a més de tres o quatre hores de camí- el mercat representava una finestra oberta al món. Era un al·licient que els arribava puntualment cada setmana.

Ni a Riells ni a Viabrea no se n'havia fet mai, de mercat. Tradicionalment, els seus vilatants anaven al mercat de Sant Celoni, principalment, però també als mercats que es feien a les rodalies: Hostalric, Breda i Arbúcies. Anaven a peu, amb grosses cistelles amb aviram, conills i ous per vendre. Del que en treien compraven allò que més els calia. Quan hi va haver el tren alguns s'hi desplaçaven, i després en cotxe de línia, costum aquest que encara perdura, malgrat que actualment la major part de la gent que encara hi va ho fa amb vehicle particular

Just a l'entrada del poble, en el desviament de la carretera de Sant Celoni a Hostalric, els dissabtes de les nou a les dues té lloc un mercat municipal a l'aire lliure, de funcionament recent. Es va inaugurar el dia 8 de gener de 1994, amb 38 parades. La setmana següent ja n'hi havia 60 i l'altra 85; les 110 parades màximes que permetia l'espai disponible es van assolir en un mes. De seguida es va formar una llista d'espera de sol·licituds que no ha parat de créixer.

Alguns en diuen, equivocadament, mercat de la Batllòria per ésser situat a prop d'aquesta població. L'èxit obtingut per aquest nou mercat es deu en gran part a l'encert de la seva ubicació i al fet de fer-lo en dissabte.

Aquest mercat té el seu precedent en un camió-botiga, propietat del Sr. Juan García, comerciant que, des del 1982, dissabtes i diumenges venia fruites i verdures. També hi va

Ca l'Escloper de Riells l'any 1955. Els habitants de les masies havien de llevar-se ben d'hora i fer llargues caminades per anar a vendre o bescanviar els seus productes.

81

haver un intent, anys enrera, de fer un mercat en dimarts, però el nombre de parades no va passar mai de sis o set i va durar escassament un any.

Malgrat el nou ritme de vida, els mercats tradicionals que han sabut adaptar-se a les noves necessitats no han minvat, ans al contrari, s'hi constata una activitat que va cada dia a més.

Mercat de Sant Celoni a principis de segle. Des de fa temps, ha estat i és el mercat principal de les rodalies.

L'ESTACIÓ

33

L'estació de tren a principis de segle rebia la denominació d'Estació de Breda.

82

Ubicada en el barri més meridional del terme, al qual ha donat nom, l'estació va ser bastida cap a l'any 1850 per la T.B.F. Ferrocarrils Tarragona-Barcelona-França. L'any 1854 es va inaugurar la línia Barcelona-Granollers i el 1860 va passar la primera locomotora per Riells i Viabrea.

L'actual edifici va ser construït l'any 1914 per la M.Z.A. Compañía de Ferrocarriles Madrid-Zaragoza-Alicante, i substituï i millorà l'anterior. És una construcció de tres plantes; a les parets interiors ressalten uns mosaics amb motius florals d'estil modernista. Malgrat les diverses restauracions sofertes, s'ha conservat el seu estil original. Hi

havia hagut una cantina, però fa anys que està tancada.

És un edifici sorprenentment gran si el comparem amb les estacions de poblacions veïnes amb molts més habitants. I és que l'estació de Riells i Viabrea era una estació important: durant anys va ser el punt on la via doble esdevenia única, i per això hi tenien parada els trens expressos.

Tampoc no era despreciable el volum de passatgers que anaven a Breda i, sobretot, a estiu a Arbúcies i Sant Hilari, on hi havia un balneari. La companyia d'autobusos de línia La Hispano Hilariense recollia els passatgers de les estacions d'Hostalric i de Riells i Viabrea i els acostava a aquestes poblacions veïnes.

Era una de les estacions de càrrega dels productes forestals. La de Gualba també ho era, però la majoria dels productes del bosc de la vessant gironina del Montseny es carregaven aquí. En els magatzems s'amuntegaven rodelles, bigues, carbó, suros, sàrries de càrrega, etc. tot a punt per ser transportat. Al costat mateix de l'estació hi havia una serradora, cosa que dóna idea del moviment que generava.

Encara que era dins del terme de Riells i Viabrea, en els inicis es va anomenar estació de

Breda, ja que aquest poble era el nucli urbà important més proper. Després, atenant la reivindicació de la vila, es va passar a dir Breda-Riells i Viabrea, i des de l'any 1985, la RENFE, fent justícia a la seva ubicació, li ha donat el nom de Riells i Viabrea-Breda.

Fins fa poc hi treballaven dues persones, en comptes de les catorze que hi havien treballat en els moments de màxima ocupació, entre el cap d'estació, els factors i els mossos d'agulles. Diàriament hi viatja una mitjana de 100/120 viatgers, i té un pas de 90/100 trens diaris.

El 14 de desembre de 1996, l'estació va ser tancada al públic i, després d'haver estat

Cotxes de línia que feien el recorregut des de l'estació de tren fins Arbúcies i Sant Hilari.

funcionant durant nou mesos com a baixador, es va tornar a obrir el dia 8 de setembre de 1997. Això va ser possible per la cessió que RENFE va fer a l'editorial Baix Montseny per un període de cinc anys. A més de reobrir la cantina, els responsables d'aquesta revista tenen diversos projectes culturals i de lleure que poden fer encara més atractiva aquesta bonica estació. Malgrat tot, es pot veure afectada per la construcció de la línia del TGV.

Detall del petit Museu de l'Estació, avui desaparegut.

Petit museu de l'estació

Dins d'aquesta estació sorprenia l'existència d'un petit museu dedicat al ferrocarril situat en l'antiga sala d'espera. Fou inaugurat el maig de 1990, fruit de l'esforç i la dedicació del cap d'estació, sr. Francisco Marcos, i clausurat en tancar-se al públic. Bàsicament s'hi trobava documentació antiga sobre ferrocarrils (normatives, taxes, preus de cantines i bitllets, horaris...). El document més antic era una normativa dictada per la Reina Isabel II de l'any 1862. També s'hi trobaven objectes molt diversos, tots ells relacionats amb el ferrocarril.

Una peça curiosa, que no és dins del petit museu sinó a l'estació, és un rellotge Paul Garnier de tres cares que va ser dels primers rellotges d'andana de la línia.

INDÚSTRIA I COMUNICA- CIONS

34

84

L'arribada del ferrocarril al segle passat va contribuir al desplaçament progressiu de la població i les activitats productives cap a la part meridional del terme, fins arribar a formar el barri de l'estació, a Viabrea. Allà on només hi havia hagut dues masies, als anys 30 d'aquest segle ja era un barri amb força activitat.

Però els canvis importants es van esdevenir a partir de la dècada dels 50 i sobretot la dels 60. La incipient però progressiva implantació d'indústries en la Vall de la Tordera, juntament amb el gradual abandonament de l'explotació forestal i les activitats agràries, van fer que el volum de l'activitat s'anés traslladant del nucli de Riells al de Viabrea.

Aquestes transformacions van atreure gent d'altres contrades que van fer d'aquest poble el seu. Especialment significatives en aquest sentit van ser la fàbrica de fibres sintètiques INACSA (La Batllòria, 1947), la de productes lactis LACPUR (1953), la de paper i material fotogràfic NEGRA INDUSTRIAL PLEMEN (1955), o la fàbrica de cervesa SKOL (Sant Feliu de Buixalleu, 1964) actualment tancada. Al voltant d'aquestes indústries més importants s'anaren instal·lant petits tallers i alguns establiments de serveis.

Una obra de gran envergadura fou la conducció d'aigua del riu Ter a Barcelona. Un dels túnels travessa el municipi a l'alçada

Via de tren. L'estació ha mantingut la condició d'acomboiar mercaderies. Primer varen ser els productes del bosc i posteriorment les sitges de sucre.

de Sant Llop. Té set quilòmetres de llargada i va des de Gualba fins a la riera d'Arbúcies. El ministre d'Obres Públiques el va inaugurar el setembre de 1965 i es féu el recorregut per dintre del túnel en vehicles tot terreny.

Paral·lelament hi hagué una millora important en les comunicacions. Abans hi havia uns camins fets per la petja humana i del bestiar, alguns dels quals van anar desapareixent per la manca d'ús, i se'n construïren d'altres d'acord amb el nou estil de vida. Així, abans

de la República, la carretera de Breda arribava només fins a Can Pega, i per anar a Riells calia seguir per un camí de carro fins a Cal Roig, que després es va allargar fins a Can Pere Llop i fins a Gualba. L'any 1969 es va eixamplar i es va asfaltar fins a Riells.

Durant molt de temps la carretera de la Batllòria a Hostalric passava per Breda i el coll de n'Orri. La volta era considerable i la gent que feia aquest trajecte a peu solia seguir la via del tren, que hi anava més de dret. La inauguració, l'any 1966, de la nova carretera -que seguia un traçat paral·lel a la via fèrria- va suposar un estalvi de 10 km en el recorregut d'aquest tram.

La inauguració del tram d'autopista Cardedeu-Maçanet el 26 de juny de 1970

La fàbrica de paper Plemen va ser una de les primeres indústries que es va instal·lar a Viabrea l'any 1955.

85

Construcció de la carretera de Riells a Can Prat i a Gualba l'any 1943.

acabà de definir la xarxa viària actual.

En l'actualitat la zona industrial es va perfilant al sector meridional, amb la creació del Polígon Industrial del Sud-oest, entre la carretera C-251 i la via del tren, on darrerament s'han instal·lat diverses empreses. Quant a comunicacions, és previst que hi passi la línia del Tren de Gran Velocitat (TGV) Barcelona-França, paral·lelament al traçat del ferrocarril.

DEMOGRAFIA I POBLAMENT

35

86

Les primeres referències quant al nombre d'habitants les trobem en els fogatges, censos de població pels quals s'imposava una quantitat de diners a cada casa amb fins tributaris. L'any 1497 hi havia cinc focs a Riells i quatre a Viabrea.

Amb el pas del temps es va anar observant un increment lent i progressiu de la població, que arribà al punt màxim l'any 1860, amb 632 habitants. Riells era el nucli que aglutinava el major nombre d'habitants; tenia una agricultura ben plantejada, no estava gens estancat i acollia gent forastera. Viabrea era un nucli tradicionalment més despoblat que començava a esdevenir actiu, sobretot al voltant de l'estació del tren i del

moviment de mercaderies i passatgers que generava.

Els anys 1960 marcaren un punt d'inflexió en aquesta tendència: mentre que Riells de Montseny començava a ser víctima del despoblament del camp, Viabrea anava incrementant progressivament el nombre d'habitants, fins al punt d'esdevenir uns anys després el centre administratiu i de serveis del municipi.

Una de les causes d'aquest desplaçament de població es troba en les característiques físiques que diferencien els dos indrets. Riells és una zona de muntanya, bàsicament agrícola, de difícil accés, i Viabrea és una zona de la plana, ben

Nevada de 1962. La fotografia està feta des de l'estació. Al carrer només hi ha dues cases, Can Canaleta i els Quatre Vents. Al fons s'endevina el castell de Montsoriu.

comunicada pel corredor de la Tordera. En èpoques passades la població es va arrecerar a la muntanya per defugir la inseguretad de les terres baixes; amb els canvis produïts per la industrialització i la comoditat de la vida moderna, el predomini demogràfic es va traslladar a la plana.

Aquest procés no s'ha aturat. L'empenta demogràfica ha fet que en dues dècades la població global del municipi s'hagi triplicat. De 504 habitants l'any 1980, voreja els 1.600 l'any 1997, i és un dels municipis

El barri de l'estació, actualment. Al segle passat només hi havia dues masies: Can Font i la Casa Xica.

gironins que ha sofert un increment percentual de població més elevat.

Cal buscar l'explicació en diversos factors. D'una banda el marc natural, la proximitat amb Barcelona i Girona i la facilitat de comunicacions hi han fet proliferar les urbanitzacions d'habitatges de segona residència, molts dels quals amb el temps han esdevingut residència habitual. Aquest tipus de població està format més aviat per gent gran.

D'altra banda, les indústries que s'han anat establint progressivament en zones properes han atret una població generalment més jove que ha trobat en aquest poble un bon

lloc per instal·lar-se, pràcticament en la darrera dècada.

A tot això cal afegir un creixement estacional a l'estiu i en períodes de vacances, on s'arriba a atènyer una població de més de 5.000 persones. Actualment, el repte que té plantejat el municipi és dotar d'infraestructures i serveis aquesta població de creixement ràpid.

Bosc de la Batllòria. Paral·lelament a la creació de zones de segona residència, la industrialització de la vall de la Tordera ha afavorit l'establiment d'una població estable.

Can Bielic i Ca l'Escloper pertanyen a l'indret de les Barraques. Cap als anys 50 a Riells hi havia 64 masies habitades, repartides en sis indrets: les Barraques, la Muntanya, les Peces, la Serra, el Serrat i el Sot.

Les primeres cases que es van construir al nucli Alba de Liste.

Les urbanitzacions han suposat una pèrdua de boscos de tota mena. Pou i pollancreda, avui inexistent, a l'entrada de la urbanització Riells 1.

Nuclis de població de Riells i Viabrea:

Barri de l'estació: S'hi troben dues masies antigues, la Casa Xica i Can Font. Aquest nucli ha anat creixent al voltant de l'estació del ferrocarril. Durant un temps va ser centre administratiu. També s'hi celebrava la festa major.

Alba de Liste: Situada al costat mateix de la Batllòria, va ser la primera urbanització que va passar a dependre de l'ajuntament com a nucli urbà. Ara constitueix una de les zones més poblades, juntament amb Boscos de la Batllòria i Can Salvà.

Boscos de la Batllòria: Era un paratge boscós sense cap masia. La urbanització es va començar a construir l'any 1971 i el 1986 va passar a dependre de l'ajuntament.

Can Salvà: La urbanització es generà al voltant de la masia de Can Salvà. L'any 1978 va començar la seva planificació i el 1996 va passar a dependre de l'ajuntament.

Urbanització Fogueres de Montsoriu: És la urbanització situada a més altitud. Compartida amb el terme d'Arbúcies, fou

bastida al voltant de la masia de Fogueres. Fou aprovada l'any 1976.

Urbanització Residencial Riells 1: Juntament amb Ca n'Hosta, és de les urbanitzacions més petites. Està situada a peu de la carretera de Breda, i és lloc de pas per anar a l'ermita de Sant Llop des de l'estació.

Urbanització Ca n'Hosta: Situada a la serra de Sant Llop, sobre el torrent de Valljuïga. L'any 1996 tots els habitatges eren de segona residència.

Urbanització Residencial Riells 2: La finca s'anomenava Can Quelet per la masia que hi havia. En les immediacions hi ha l'ermita de Sant Llop i el cementiri municipal. El seu origen es remunta a l'any 1974.

Urbanització Ordenació Riells i Viabrea: Abans URESA, juntament amb Can Plana i Junior Park s'estén per les estribacions de la cara sud del Montseny, on abans hi havia uns boscos esplèndids.

Urbanització Can Plana: Bastida al voltant de la casa nova de Can Plana, única masia d'aquesta zona.

Urbanització de Can Plana. Les cases han substituït el bosc.

Can Castellet, una masia que encara realitza activitats tradicionals, a Viabrea, prop de l'estació del ferrocarril.

Urbanització Junior Park: Quant a extensió és la més gran. Té una petita part en els termes de Gualba i Sant Celoni (la Batllòria).

També cal fer esment d'un hàbitat dispers configurat per masies, sobretot a Riells de Montseny, però també a la part central del terme i a Viabrea.

Nom	Extensió
Alba de Liste	50.000 m ²
Bosc de la Batllòria	334.666 m ²
Can Salvà	450.221 m ²
Urb. Ca n'Hosta	242.102 m ²
Urb. Can Plana	388.039 m ²
Urb. Fogueres de Montsoriu	220.976 m ²
Urb. Junior Park	865.344 m ²
Urb. Ordenació Riells i Via.	590.475 m ²
Urb. Residencial Riells 1	35.000 m ²
Urb. Residencial Riells 2	238.358 m ²
Polígon Industrial	103.000 m ²
Barri de l'Estació	
Can Plana (disseminat)	
Les Vinyes (Bosc disseminat)	
Masies Viabrea (disseminat)	
Res. Riells 2 (disseminat)	
Riells de Montseny (disseminat)	

Evolució de la població de Riells i Viabrea.

Any	Habitants
1497	(9 focs)
1515	(12 focs)
1553	(14 focs)
1718	154
1787	272
1842	363
1860	632
1887	556
1900	580
1930	518
1940	486
1950	464
1960	453
1970	480
1980	504
1990	911
1998	1709

FOC: L'ESTIU DEL 1994

36

Els entorns de Sant Llop van ser una de les zones de bosc més devastades per l'incendi. Al fons, la masia de Cal Gravat, que ja estava enrunada.

90

El dimecres 10 d'agost de 1994, al voltant de les 12 del migdia, es va iniciar un foc per causes desconegudes al turó de Can Mata de Gualba. En aquell moment ningú no es va imaginar que podia prendre les proporcions que va arribar a assolir en poques hores.

Empès per la sequedat, les altes temperatures i el fort vent, el foc va entrar per les rodalies de la urbanització de Can Plana i es va estendre formant un ample front que avançava ràpidament per la zona boscosa però també per zones residencials i urbanitzacions, en direcció al poble de Breda, fins envoltar-lo. Sense treva, va anar avançant pels termes de Sant Feliu de Buixalleu, Massanes i Hostalric,

i les circumstàncies meteorològiques van fer que s'ajuntés en un sol front amb un altre foc, iniciat posteriorment a Sant Pere Cercada en el terme de Sta. Coloma de Farners.

Finalment, el divendres 12 es va aconseguir dominar el foc gràcies als esforços dels bombers i dels nombrosos voluntaris que s'hi van afegir, i a la tarda es donava ja per apagat.

Quedaven enrera tres dies d'angoixa, d'evacuacions massives de població, i per a molts, d'intensa lluita. L'entusiasme i la generositat solidària dels grups de voluntaris que es van organitzar per fer front al desastre –gent del poble, estiuejants i vinguts

d'arreu– van suplir la manca de mitjans que es va produir davant d'aquell foc devastador.

El foc va afectar la meitat del terme. Va arribar fins a la Mosquera, pràcticament al cim de l'emblemàtic turó de Morou, a 1.200 metres. La zona més devastada fou la de Can Tordera i els tipus de bosc afectat foren les pinedes, l'alzinar i el bosc mixt. Després del foc, les imatges eren desoladores: la negror i la buidor s'havien ensenyorit del lloc. Actualment, passats més de tres anys de la desgràcia, el bosc es va recuperant lentament,

sobretot en els llocs per on el foc va passar més de pressa i on l'afectació fou més superficial. Contràriament, en d'altres llocs on el foc es va abraonar de valent, com per exemple al voltant de l'ermita de Sant Llop, el paisatge ha sofert una transformació més substancial.

L'impacte visual s'ha minimitzat, tot i que encara es veuen zones plenes de troncs ennegrits i despallats que resten dempeus i que representen un sinistre testimoni d'aquell dramàtic estiu. L'impacte ambiental, en alguns casos, corre el risc de ser irreversible. Quan el bosc es crema no només afecta les plantes sinó que el sòl, la fauna, la circulació de les aigües, etc. també queden modificades.

Han desaparegut pinedes senceres, i on hi havia un ric

*Can Masó, a Viabrea.
Una masia afectada per l'incendi.*

sotabosc ara creix una espessa brolla d'arbustos, sobretot d'estepa. Aquests són els signes més evidents del canvi, però n'hi ha d'altres que, sense ésser tan aparents, poden ser més preocupants.

Malauradament, malgrat el temps transcorregut, les mesures pal·liatives de reforestació i les de prevenció

Relació de desperfectes

- Boscos de la Batllòria: una casa totalment cremada, 20 jardins i bona part de la zona verda.
- Can Plana: enllumenat públic i 200 jardins afectats.
- Junior Park: enllumenat públic, una casa parcialment destruïda i 300 jardins afectats.
- Ordenació Riells i Viabrea: 8 cases cremades i 14 afectades, 103 jardins i desperfectes comuns.
- Residencial Riells II: 1 casa destruïda, 4 cases afectades, 32 jardins i altres desperfectes importants.
- Can Salvà: 1 casa afectada i 39 jardins.
- 11 masies total o parcialment cremades.
- Xarxes elèctriques, conduccions d'aigua, fanals, etc., van quedar força malmesos.

han estat molt minsos. Lamentablement, el títol de la taula rodona que es va fer sobre aquest tema el 17 de març de 1995 –*El foc, un debat pendent*– encara és vigent.

Urbanització de Can Salvà, torrent de Valljuïga. L'incendi no va respectar les zones urbanitzades, que van haver de ser desallotjades.

MEDI AMBIENT

37

*La vall de Riells,
en paraules de Mn. Pere Ribot,
és com un pessebre humanitzat.*

92

Parlar del medi ambient a Riells i Viabrea equival d'entrada a fer l'aproximació a un municipi que ha tingut la sort o ha sabut conjugar la preservació del medi natural amb les indefugibles concessions a la industrialització i l'avenç tecnològic. La part septentrional del terme arrenca del mateix parc natural del Montseny (en la seva vessant gironina, tal vegada menys massificada) i s'estén a la seva zona d'influència. L'evolució demogràfica de les darreres dècades s'ha traduït en un paisatge ordenat, amb una relativa pressió sobre el medi que es controla a partir de la normativa d'ordenació del Parc.

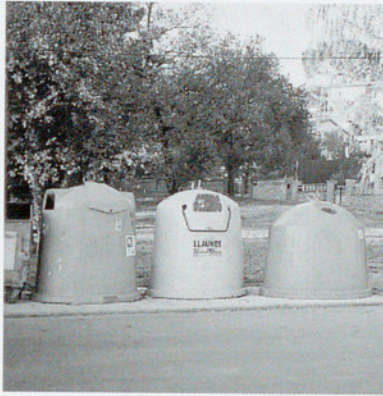
La zona sud, en canvi, ha viscut un creixement ràpid i un impuls important en els darrers temps, i aglutina l'àmbit de la indústria i els serveis. El repte de la municipalitat és aconseguir-ne un desenvolupament harmònic.

Aquest sector rep l'impacte directe que representa la industrialització desmesurada de tot el corredor de la Tordera. El xoc de la industrialització és sens dubte un tret important. A més, l'augment de les urbanitzacions i de la població en aquesta zona -que en els darrers vint anys ha triplicat la seva població fixa, essent un dels municipis gironins amb una eclosió demogràfica més espectacular- ha fet també augmentar les necessitats

quant a serveis i ordenació del territori.

Així, actualment, un dels problemes més apressants és el del sanejament. Cal bastir una xarxa de clavegueram suficient per a aquesta població creixent. Cal replantejar els temes de subministrament d'aigua potable i depuració d'aigües residuals.

Queda també pendent el tema de l'antic abocador, situat en el Sot dels Llancers, que fou

Contenidors a Boscos de la Batllòria. Reduir els residus, reutilitzar el que no es pot reduir i reciclar el que no es pot reutilitzar és una necessitat de la societat actual.

L'emblemàtic turó de Morou forma part del massís del Montseny, que l'any 1978 va ser declarat per la UNESCO reserva de la biosfera.

clausurat l'any 1992 després de cinc anys de funcionament. El terreny no havia estat impermeabilitzat ni drenat prèviament, la qual cosa ha produït la contaminació del subsòl pels lixivis (líquids produïts per la fermentació de les deixalles que s'han anat filtrant en el terreny).

Des de la seva clausura, les deixalles es porten a l'abocador comarcal de Santa Coloma de Farners. Actualment es fa recollida selectiva de paper, vidre, llaunes, medicaments, piles i andròmines; fet a considerar, perquè el reciclatge de residus redueix la quantitat de deixalles que van a parar a l'abocador. Sembla que els contenidors de paper són els que més s'utilitzen.

Obres en una urbanització. La urgència en l'execució de l'obra a vegades no té en compte les mesures correctores necessàries per reduir l'impacte ambiental.

Una altra referència obligada és la pèrdua de massa forestal, fenomen agreujat en gran part pels focs del 1994 i els processos erosius ocasionats per les fortes pluges subsegüents.

Potser mai com fins ara l'entorn natural no havia estat tan seriosament amenaçat. Vetllar per la conservació i millora del medi ambient és una responsabilitat de tots, de cara a les generacions futures.

Bibliografia

- AMADES, Joan: *Costumari Català*. Salvat. 1950-1956.
- BOADA, Martí: *Montseny, medi i home*. Rectoria Vella. Sant Celoni, 1996
- COLL CASTANYER, Jaume: *Breda històrica i actual*. Ed. Montblanc. Granollers, 1971.
- LLOBET, Salvador: *El medi i la vida al Montseny*. CSIC. Granollers, 1990
- LLORENS / MATARÓ / RUEDA: *Estudi del poblament al Segle XI a Sant Feliu de Buixalleu, Arbúcies, Breda i Riells*. Ajuntament de Sant Feliu de Buixalleu i departament adjunt a la Presidència. Ed. Viladot. Barcelona, 1982.
- LÓPEZ I CORTIJO, Joan: *Montseny 2*. Guia Excursionista CEC. Ed. Montblanc-Martín. Barcelona, 1990.
- MARQUÈS / GARNATXE: *Monestir i esglésies de Breda*. Parròquia de Sta. Maria de Breda, 1991.
- MODELELL ROS, Josep M: *Converses amb mossèn Pere Ribot*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1997.
- OSONA, Artur: *Guia general de*

las montañas de la región del Montseny. Estampa dels successors de N. Ramírez i C^a. Barcelona, 1886.

RIBOT, Pere: *El Montseny*. Destino. Barcelona, 1976.

RUEDA/TURA: *El Montseny*. Quaderns de la Revista de Girona, núm. 58. Diputació de Girona / Caixa de Girona. Girona, 1997.

Monografies del Montseny. Amics del Montseny. Viladrau, 1986-1997.

Aquí Riells i Viabrea. Núms. 0 al 34. Revista d'informació municipal. Ajuntament de Riells i Viabrea, 1987-1997.

Fonts documentals:

Ajuntament de Riells i Viabrea
Arxiu Diocesà de Barcelona
Arxiu Històric de Girona
Biblioteca de la Universitat de Barcelona
Biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya
Biblioteca Nacional de Catalunya
Museu Etnològic La Gabella d'Arbúcies
Rectoria Vella de Sant Celoni.

Agraïments

Volem fer constar el nostre agraïment a les entitats que ens han permès consultar els seus fons documentals, a totes les persones que han aportat fotografies i a les que ens han facilitat la informació oral que ha fet possible l'elaboració d'aquest llibre, especialment a les senyores Maria Canaleta, Pietat Plana, Maria Planiol i Josefina Tardà, i als senyors Joan Amadó, Pere Buixalleu, Josep Canaleta, Quim Creuet, Joan Ferrer, Víctor Marquès, Josep Pla, Mn. Pere Ribot, Josep Rovira i Salvador Terradas, entre d'altres.

Agraïm les aportacions del senyor Max Cahner, de la sra. Isabel Rueda, de la direcció general d'Administració Local de la Generalitat de Catalunya, i dels diaris EL PUNT i Diari de Girona.

Procedència dels gravats

Les fotografies han estat realitzades per l'Esther Sagués i Vigo i els autors del llibre, Jordi Collell i Carme Escudé. A més, el llibre reproduïx fotografies i il·lustracions procedents de: Joan Amadó (pàg. 70 i 71). Pere Buixalleu (pintura, pàg. 51). Jordi Collell (pàg. 13 superior, 19 superior i 39 superior). Maite Garcia (pàg. 93 dreta). Antoni Masferrer (pàg. 79 inferior).

Josep Montplet (pàg. 76 i 86). Josep Montsant (pàg. 23, 24, 56 esquerra, 57 dreta, 60, 61 superior i 61 inferior esquerra, 63 inferior, 64 esquerra i 65 inferior).

Dolors Ribot (pàg. 88 esquerra). Josefina Tardà (pàg. 35 esquerra, 42, 55 superior, 58, 81 superior i 85 inferior). Salvador Terradas (pàg. 79 superior).

Daniel Vidal (pàg. 74, 83 inferior i 88 dreta).

Biblioteca Nacional de Catalunya (pàg. 15 superior). Escola "El Bruc" de Riells i Viabrea (pàg. 78). Museu Etnològic "La Gabella" d'Arbúcies (pàg. 11 inferior, 82 i 83 superior).

Rectoria Vella de Sant Celoni (pàg. 81 inferior).

Reproduïdes del llibre "Festa poètica 1954", (pàg. 62 i 63 superiors).

Monografies locals

Títols publicats

Cornellà de Terri
per Jaume Portella

La Processó de Verges
per Jordi Roca

Anglès
per Pau Lanao

Sant Feliu de Guíxols
per Àngel Jiménez

Llagostera
per Dolors Grau

Castelló d'Empúries
Per Miquel Planas

Tossa
per Jaume Lleonart i Maria Pilar Mundet

Palamós
per Rosa Maria Medir i Carles Sapena

Besalú
per Joan López

Les Planes d'Hostoles
per J. Campistol, J. Canal i M. Soler

Agullana
per Enric Tubert

Olot
per Jordi Canal i Morell

Llegendes i misteris de Girona
per Carles Vivó

Palafrugell
per Xavier Febrés

La Jonquera
per Albert Compte

La Cellera de Ter
per D. Pujol i Ll. Llagostera

Cassà de la Selva
per E. Bagué, O. Gutiérrez i J. Carreras

Hostalric
per M. Duran, J. Juanhuix i R. Reyero

Figueres
per A. Romero i J. Ruiz

Crespia
per J. Busquets

Lloret de Mar
per Joan Domènech

Banyoles
per J. Grabuleda i J. Tarrús

Puigcerdà
per Sebastià Bossom

Begur
per Lluís Costa

Viladrau
per M. Feliu, I. López, X. López i Ll. Pagespetit

Camós
per M. Duran

Camprodon
per Sílvia Planas

Maçanet de la Selva
per El Taller d'Història

Sant Jordi Desvalls
per S. Planas i N. Puigdevall

Ribes de Freser
Per Miquel Sitjar

Salt
per X. Alberch i J. Burch

Sant Joan de les Abadesses
per J. Albareda i J. Ferrer

La Vall de Bianya
per J. Murlà Giralt

Capmany
per A. Egea i M. Roig

Gualta
per Ramon Alberch

Platja d'Aro
per Pere Barreda

La Vajol
Albert Juanola

Vilobí d'Onyar
per Dora Santamaria

Vilafant
per J. M. Bernils

Osor
per F. Bruguera i N. Ramió

Maçanet de Cabrenys
per Pere Roura i Sabà

Santa Coloma de Farners
per J. T. Grau, J. Mestre i R. Puig

Riells i Viabrea
per Jordi Collell i Carme Escudé

Guies

Títols publicats

Els jueus a les terres gironines

per Ramon Alberch
i Narcís Jordi Aragó

Rutes d'art sacre
(1939-1985)

per Josep Maria Marquès

Les havaneres,
el cant d'un mar
per Xavier Febrés

Els estanys eixuts
per Josep Matas

El món del suro
per S. Hernández

El Ter

per J. Boadas, J. M. Oliveras
i X. Sunyer

Trens i carrilets
per Josep Clara

Canvistes i banquers
per Narcís Castells

Màgiques, pors i supersticions
per Carme Vinyoles

Els volcans

per Josep M. Mallarach

Els indians

per Rosa Maria Gil

Els Pirineus, del Puigpedrós al Puigneulós
per Josep Clara

Cristians de Girona

per Josep M. Marquès

L'estany de Banyoles

per M. Coma i J. Gratacós

Els rellotges de sol

per M. Gil

Els maquis

per J. Clara

Els monuments megalítics

per J. Tarrús i Júlia Chinchilla

El pessebrisme

per J. Dalmau i Corominas

La ceràmica

per Andreu Bover

La farga

per Jordi Mascarella

Castells vius

per C. Vinyoles, M. Torns i P. Lanao

La pesca

per J. Sala i J. Domènech

La ramaderia

per P. M. Parés i T. Vilaró

Els protestants

per Josep Clara

La tramuntana

per J. M. Dacosta, X. Febrés

El Montseny

per J. M. Rueda i J. Tura

L'electricitat

per M. Pous i J. Callol

El periodisme

per Lluís Costa

Els glacials

per Jordi Fernández

L'excursionisme

Per Jordi Dalmau

La Girona dolça

per J. V. Gay i N. Puigdevall

Propers títols

MONOGRAFIES LOCALS

Siurana d'Empordà

per Antoni Egea i David Pujol

La Vall de Campmajor

per Joan Fort

GUIES

Les campanes

per Carles Sapena

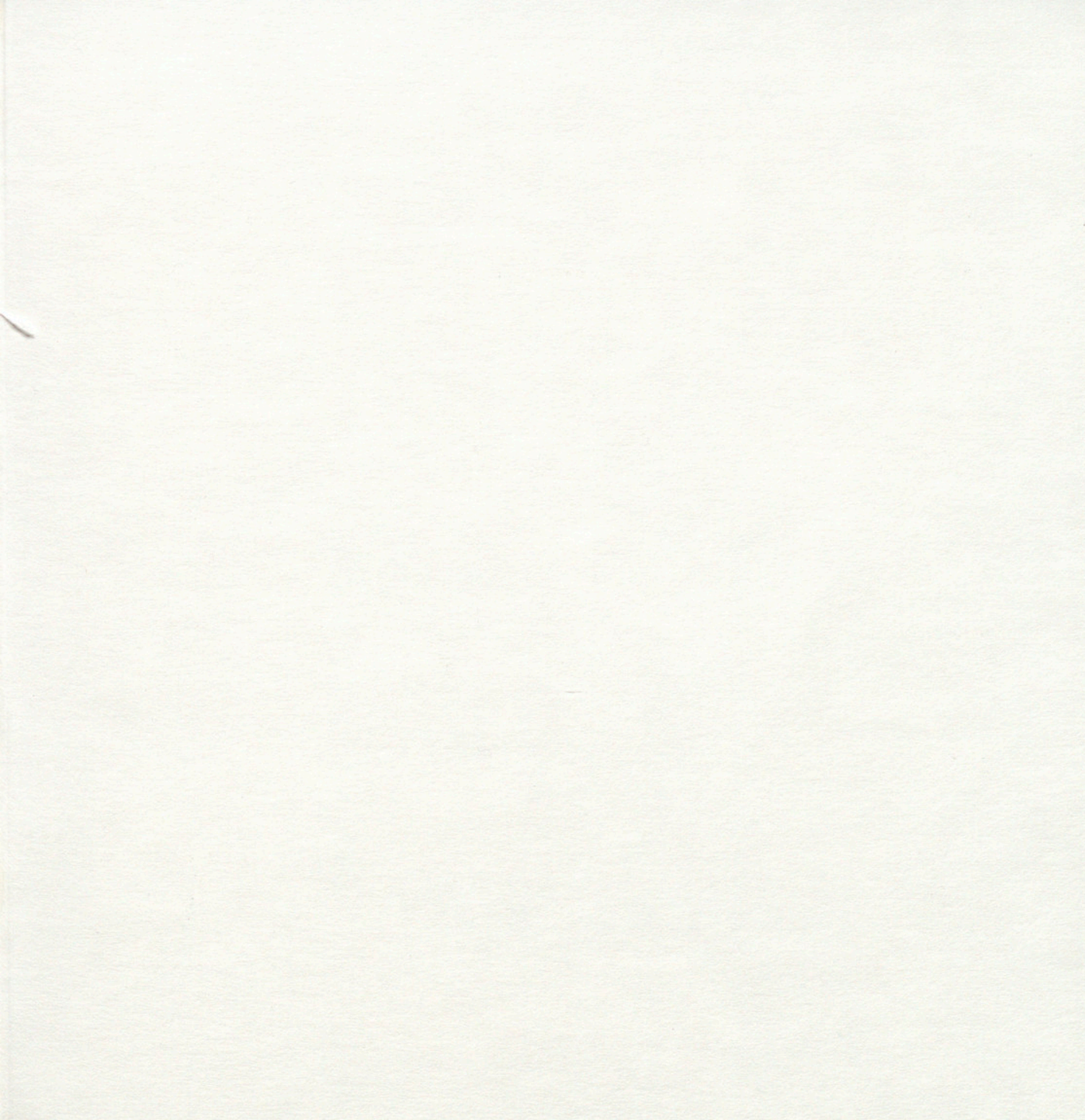
El Teatre

per Josep Vila

Quaderns de la Revista de Girona

és una publicació de periodicitat bimestral dedicada exclusivament a temes de les comarques gironines. S'estructura en dues sèries, que es distingeixen pel color de la portada i per les planes interiors: *Guies*, en vermell, i *Monografies locals*, en verd. La primera és dedicada al tractament de qüestions d'abast general relatives a la història, l'economia, la cultura i les tradicions. La segona vol anar oferint una panoràmica sobre el passat i el present de les ciutats i dels pobles gironins, amb especial atenció a l'època contemporània.

Aquest volum apareix amb la intenció d'omplir el buit existent quant a publicacions referides a Riells i Viabrea. Encetem aquest camí fent una modesta aportació al coneixement i divulgació del que ha estat la vida en aquest petit indret de la vessant gironina del Montseny.

Jordi Collell Caralt i Carme Escudé Miquel són nascuts a Barcelona l'any 1952 i 1956, respectivament. Ambdós són diplomats en professorat d'EGB per la UB i llicenciats en Psicologia per la UAB. Després de recórrer altres comarques de Catalunya, fa dotze anys que viuen i treballen en escoles de la zona. Interessats de sempre en aspectes socials i antropològics, aquests darrers anys han realitzat un treball de recerca de la història local.

MONOGRAFIES LOCALS

Diputació
de Girona

Caixa de Girona